

Univerzita Karlova

Přírodovědecká fakulta

Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje

Studijní program: Tělesná výchova a sport se zaměřením na vzdělávání

Studijní obor: Učitelství pro střední školy – tělesná výchova (dvouoborové) + Geografie se zaměřením na vzdělávání

Václav Luňák

Náboženské konflikty v Evropě – modelový příklad judaismu

Religious conflicts in Europe – the model example of Judaism

Bakalářská práce

3. ročník

Školitel: doc. RNDr. Tomáš Havlíček, Ph.D.

Praha 2024

Děkuji svému školiteli doc. RNDr. Tomáš Havlíček, Ph.D. za odborné konzultace a celkové vedení práce.

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracoval sám z uvedené literatury a z informací poskytnutých v rozhovorech. Tato práce ani její podstatná část nebyla předložena k získání jiného nebo stejného akademického titulu.

Seznam zkratek

ADL	–	Anti-Defamation League
AFP	–	Francouzská tisková agentura
BBC	–	British Broadcasting Corporation
CNN	–	Cable News Network
DITIB	–	Turecko-islámská unie pro náboženské záležitosti
IRA	–	Irská republikánská armáda

Seznam použitých obrázků

Obrázek č. 1: Vyhánění Židů v Evropě v 11. - 15. století

Obrázek č. 2: Židovská diaspora v Římské říši (100-400 nl)

Obrázek č. 3: Předpokládaný počet muslimů v evropských zemích

Obrázek č. 4: Následky bombového útoku v Manchesteru z roku 1996

Obrázek č. 5: Náboženská příslušnost v Irské republice a Severním Irsku v roce 1981

Obrázek č. 6: Synagoga v portugalském Portu byla terčem antisemitského vandalizmu s nápisem "Free Palestine" a "End Israel Apartheid"

Obrázek č. 7: Počet antisemitských incidentů ve vybraných evropských státech za období říjen-prosinec 2023

Obrázek č. 8: Zobrazení útoků proti judaismu na mapě Evropy za období říjen až prosinec 2023

Obrázek č. 9: Antisemitské graffiti nasprejované na hřbitov v polském Lodži.

Obrázek č. 10: Budova, jejíž fasáda byla v noci pokryta Davidovými hvězdami, namalovanými v pařížské čtvrti Alesia 31. října 2023.

Abstrakt

Tato bakalářská práce se věnuje důkladné analýze evropských náboženských konfliktů v posledních padesáti letech. Zaměřuje se na studium jejich dynamiky, příčin a následků. Zkoumá též významný vztah mezi náboženskými konflikty, spojenými s judaismem v Evropě a s politickou a náboženskou situací v Izraeli a v okolních státech. Analyzuje, jak tyto konflikty ovlivňují dynamiku politických a náboženských vztahů mezi Evropou a Blízkým východem. Zvláštní pozornost věnuje otázce, jakou roli hraje rostoucí muslimská populace v Evropě v antisemitských náboženských konfliktech a dále, jaké jsou důsledky tohoto vývoje pro regionální stabilitu. V neposlední řadě se práce zabývá analýzou lokalizace konfliktů v Evropě, s důrazem na Evropu západní. Zjišťuje, zda je v této části větší koncentrace náboženských konfliktů spojených s judaismem a jaké faktory tuto situaci ovlivňují.

První část práce poskytuje komplexní přehled o náboženských konfliktech v geograficky vymezené Evropě, zkoumá jejich historický vývoj a analyzuje zapojení různých náboženství do těchto sporů. Další část práce je věnuje zvláštní pozornost konfliktům zaměřeným proti židovské komunitě. Hlavní část je pak zaměřena na rozhovory se dvěma odborníky, znalci židovské komunity. Tito experti přinášejí hlubší vhled do problematiky, sdílejí své zkušenosti a analyzují současný stav náboženských konfliktů v Evropě. Jejich pohledy poskytují cenné informace, které rozšiřují perspektivu práce.

Klíčová slova: Náboženství, konflikt, judaismus, Evropa, antijudaismus

Abstract

This bachelor thesis is a thorough analysis of European religious conflicts over the last fifty years. It focuses on the study of their dynamics, causes and consequences. It also explores the significant relationship between the religious conflicts associated with Judaism in Europe and the political and religious situation in Israel and the surrounding states. It analyses how these conflicts affect the dynamics of political and religious relations between Europe and the Middle East. It pays particular attention to the role that the growing Muslim population in Europe plays in anti-Semitic religious conflicts and the implications of these developments for regional stability. Last but not least, the paper analyses the localization of conflicts in Europe, with an emphasis on Western Europe. It determines whether there is a greater concentration of religious conflicts associated with Judaism in this part and what factors influence this situation.

The first part of the thesis provides a comprehensive overview of religious conflicts in geographically defined Europe, examining their historical development and analysing the involvement of different religions in these disputes. The next part of the thesis pays particular attention to conflicts directed against the Jewish community. The main part then focuses on interviews with two experts, experts on the Jewish community. These experts bring deeper insight into the issue, share their experiences and analyse the current state of religious conflicts in Europe. Their perspectives provide valuable information that broadens the perspective of the thesis.

Keywords: Religion, conflict, judaism, Europe, antijudaism

Obsah práce

Seznam zkratk	
Seznam použitých obrázků.....	
Abstrakt	
Abstract.....	
Obsah práce	
1. Úvod.....	1
2. Teoretické zarámování	2
2.1 Konflikt v politické a kulturní geografii.....	2
2.2 Náboženský konflikt.....	7
3. Metodika.....	9
4. Náboženské konflikty v Evropě	11
4.1 Největší náboženské konflikty v historii	11
4.2 Náboženské konflikty z důsledků migrace	13
4.3 Náboženský konflikt protestantů a katolíků	14
4.3.1 Náboženský konflikt protestantů a katolíků v Irsku.....	15
4.4 Islamofobní konflikty	17
4.5 Občanská válka v Kosovu, střet náboženských identit katolíků, islámu a ortodoxů.....	17
5. Náboženské konflikty proti judaismu	19
5.1 Konflikty spojené s židovskými hřbitovy.....	23
5.2 Konflikty spojené s židovskými symboly	24
5.3 Konflikty na židovské instituce	25
5.4 Konflikty na osobní zdraví Židů.....	26
5.5 Vydávání antisemitské literatury	27
6. Kauzální souvislosti náboženských konfliktů	28
6.1 Kauzální souvislosti projevů antijudaismu v Evropě.....	32
7. Závěr.....	34
8. Zdroje	37

1. Úvod

Náboženské konflikty i v dnešní, moderní době ovlivňují životy lidí po celém světě, a proto zůstávají jedním z nejdůležitějších a závažných témat. Příčiny těchto konfliktů jsou nesmírně složité, zakořeněné v historických, sociálních, politických a kulturních souvislostech. Je to téma, které mne velmi zajímá, především z pohledu hledání podstaty těchto konfliktů, jejich dopadu na jednotlivce i na celé společnosti, hledání možných cest k řešení a usmíření. Dalším důvodem, proč jsem si vybral toto téma, je jeho aktuálnost. Tím, že 7. října 2023 začala válka v Izraeli, dochází nejen v tomto válčícím regionu, a dokonce i mimo něj, k růstu napětí mezi zastánci různých ideologií. K vyhocení situace přispívají i nepřesné informace z médií. Ty bývají často záměrně selektovány a zjednodušeny. Často podporují stereotypy a předsudky, přinášejí nepřesné interpretace náboženských konfliktů.

Historie ukázala, že náboženství nebo vyznání vlastní víry může vést ke konfliktům. Každá kulturní společnost má své náboženské přesvědčení a ideály, které, pokud nesouznějí s ideologií okolních skupin, mohou vést k ostrému vyhocení (30. letá válka, křížácké výpravy, holokaust, radikální islamisté).

Ve své práci se zaměřuji na situaci v Evropě, kde během historie převážila křesťanská církev. To mělo vliv na umění, kulturu, filozofii i právo. Vlivy jiných kultur přinášely i pozitiva, nezřídka však vedly k nepokojům a konfliktům.

My si však klademe otázku, jaká je situace náboženských konfliktů v Evropě v současném globalizovaném a silně integrovaném světě. Svoji práci zaměřuji především na náboženské konflikty spojené s judaismem. Cílem studie je především popsat a v souvislostech analyzovat židovské náboženské konflikty projevující se po 7. říjnu 2023. K dosažení cíle si kladu výzkumné otázky a následující předpoklady:

1. Jak významně jsou náboženské konflikty spojené s judaismem v Evropě propojeny s politickou a náboženskou situací v Izraeli a jeho sousedech?

Předpokládám, že judaistické konflikty v Evropě jsou silně provázány s politickou situací v Izraeli a ve státech s ním sousedících, jako tomu bylo po 7. říjnu 2023, dále předpokládám, že počet antižidovských projevů po tomto datu poroste.

2. Jak významnou roli v antižidovských náboženských konfliktech v Evropě hraje rostoucí muslimská populace?

Předpokládám, že počet náboženských konfliktů v Evropě spojených s judaismem bude narůstat s rostoucí muslimskou populací. Dále předpokládám, že více konfliktů bude lokalizováno v západní Evropě z důsledku vyššího procenta zastoupení muslimů.

2. Teoretické zarámování

2.1 Konflikt v politické a kulturní geografii

Existuje několik obecných teorií, které se používají k porozumění a k analýze různých druhů konfliktů, a to i v různých kontextech. Má práce je na pomezí kulturní (Rinschede 1999) a politické (Ruane 2021) geografie, proto se pokusíme charakteristiku některých konceptů představit.

Nová kulturní geografie (Clarke 2017) přispěla k obnovení vztahů mezi kulturní a politickou geografii. Radikální změny v uspořádání světa v poslední dekádě 20. století učily otázky ohledně kultury opět naléhavými, aktuálními a závažnými. Zesílil náboženský fundamentalismus. Nová kulturní geografie se snaží odpovídat na otázky „jak“ a „proč“. Vzniká mnoho kulturních (náboženských) konfliktů, ve kterých skupiny bojují za formování vlastní identity: Kdo jsou a jaký bude jejich způsob života. Jako příklad můžeme uvést gender, etnicitu nebo národnost (nacionalismus). Formování náboženské identity je významně ovlivněno tím, jak ostatní definují, co by mělo být uděláno a jak by mělo být zacházeno s jinými (Havlíček, Klingorová 2020).

Střet civilizací (Huntington 1996) je teze, tvrdící, že budoucí války budou primárně probíhat mezi kulturami a náboženskými identitami. Slovní spojení „střet civilizací“ bylo již dříve použito jinými autory, ale Huntington rozšířil tento koncept a analyzoval jeho potenciál pro konflikty mezi různými civilizacemi. V době po studené válce někteří teoretici a spisovatelé tvrdili, že lidská práva, liberální demokracie a volný trh se staly jedinou ideologickou alternativou. Huntington však argumentuje, že i když věk ideologie skončil, kulturní konflikty se staly primárním zdrojem konfliktu. Poukazuje na to, že kulturní rozdíly jsou reálné a jejich porozumění je nezbytné pro budoucí analýzu konfliktů. Je třeba si však uvědomit, že samotná teze nechce předpokládat nezbytný konflikt, ale spíše popisuje možnou budoucnost.

Po kulturním obratu (Cultural turn) se kulturní geografie a geografie náboženství zcela proměnila. Využívá především kvalitativních metod k popisu významu náboženských symbolů a objektů pro identitu lidí v určitém prostředí (Havlíček 2018).

Koncept postsekularismu reflektuje rostoucí uvědomění si role náboženství ve veřejné sféře, které vychází ze sociálních a politických změn, jako jsou imigrace, islámská politika a další faktory. Postsekularismus se projevuje nárůstem viditelnosti náboženství ve veřejném prostoru

a rostoucí rozmanitostí náboženských společenství (Havlíček 2018). „*V této souvislosti dochází také k transformaci religiozní identity, která hraje v postsekulární společnosti stále větší roli. Obyvatelstvo se k náboženské víře veřejně hlásí a náboženství představuje již běžnou součást veřejného prostoru a to včetně virtuálního a mediálního prostoru obecně.*“ (Havlíček 2018, s. 13-14). Náboženství se stává stále více subjektivní záležitostí jedinců. Můžeme to vidět na příkladu vyšší náboženské heterogenity nebo výrazným nárůstem neinstitutionální spirituality. V důsledku postsekularismu pak dochází v celé středovýchodní Evropě k výstavbě nových sakrálních objektů (Havlíček, Klingorová 2020).

Náboženský fundamentalismus představuje nový koncept pro politické a společenské aktéry. Spoléhá na doslovný výklad náboženských textů. Fundamentalismus se vyvinul na počátku 20. století jako reakce na darwinismus a narůstající „vědeckost“ a sekularizaci (Rindschede 1999, s. 59.) Nejvýznamnější vyjádření našel ve světové politice islámu, a to v náboženské revoluci v Íránu, z kterého se poté rozšířilo do dalších islámských zemí. Náboženská vůdci převzali kontrolu nad státem, vznikla tak teokracie, a náboženské principy a zákony Boží tvořily základ pro zákony státu a každodenní oblasti života. V posledních desetiletích však nabývá na významu desekularizační trend (Berger 1999), kdy naopak hraje náboženství ve společnosti a politice stále větší roli.

Nejdůležitější součástí konfliktu je však příčina jeho vzniku neboli faktor konfliktu. Tomeš ve své práci *Konflikt světů a svět konfliktů* (Tomeš a kol. 2007, s. 99) dělí faktory na etnické, ekonomické, politické, geografické a geopolitické. Nejfrekventovanější příčinou dnešních konfliktů je takzvaný etnonacionalismus, a snaha o národní či kulturní sebeurčení. „*Ento-kulturní (etnické a náboženské) konflikty tvoří více než 2/3 všech násilných konfliktů současnosti.*“ Dále autoři (Tomeš a kol. 2007, s. 99) píšou: „*Tam, kde dochází ke střetům skupin, jež se liší etnicky a zároveň nábožensky, se vyskytují konflikty, které jsou ze všech nejvytrvalejší, vzpírající se jakémukoliv kompromisnímu řešení: Židé a muslimští Palestinci, muslimští Albánci a Čečenci a pravoslavní Srbové a Rusové, křesťanští Arméni versus muslimští Ázerbájdžánci, buddhističtí Sinhálci kontra hinduističtí Tamilové.*“ Pokud jde o moc a bohatství dvou stran, tak etnicita a religiozita jsou velmi častým zdrojem konfliktů.

Další zásadní konfliktní koncept určuje definice dichotomie „my versus oni“, nebo „naše a vaše“. Konflikt „My versus Oni“ je základním vzorcem konfrontace, který se vyskytuje v různých společenských, politických i náboženských situacích. Tento konflikt často vychází z pocitu příslušnosti k určité skupině („My“) a vytváří protiklad mezi touto skupinou a ostatními („Oni“). V náboženských souvislostech je tento konflikt patrný především v soupeření mezi

různými náboženskými skupinami o moc, vliv, přístup ke zdrojům, často jde o vyhocené vnímání pojmu „pravda“. Spor může být motivován přesvědčením o vlastní nadřazenosti nebo o nároku na výlučnost dané náboženské skupiny. Tento konflikt může vést k ostré rivalitě, diskriminaci, dokonce i k násilí mezi náboženskými komunitami. Jak píše (Tomeš a kol. 2007, s. 50): *„Existuje obecná tendence lidských společenství rozlišovat dichotomicky mezi kategoriemi „my a oni“. Proto nepřekvapí, že chápání „toho druhého“ je rovněž součástí evropského myšlení. Již v historii se „nadřazená“ Evropa snažila kolonizovat ostatní společenství. Z křesťanství můžeme znát kategorii „toho druhého“ jako „bezvěrec“ nebo „pohan“, v islámu je to potom pojem kafr.“* V rámci teorie sociálního darwinismu se kolonizovaná nezápadní společenství ocitla na nejnižším stupni a nemohla se rovnat vyspělé Evropě.

Dále se setkáváme s pojmem rasa (Tomeš a kol. 2007, s. 50): „Rasa se stala dominantním konceptem období imperialismu. Základní tezí rasové teorie byla jednota fyzických, biologických charakteristik jednotlivých ras a jejich mentálního vývoje. Sloučením se sociálním darwinismem dala rasová teorie impuls ke vzniku doktríny, jež předpokládala boj mezi jednotlivými rasami jako součást evolučního řádu vývoje lidstva. Z logiky věci měly nižší rasy vyhynout a dát tak prostor rasám „vyspělým“.

Tato teorie by však v dnešním světě již neobstála. Naopak se prosadily výzvy ke vzniku hnutí, žádajících úctu a navrácení důstojnosti černochům, domorodým obyvatelům a neevropským rasám (Tomeš a kol. 2007). Zkřížení paradigmatu jednoho náboženství s druhým může vést k diskusi, často však vyústí až v boj. Stává se tak právě v důsledku dichotomie „my x oni“. Palestinská mládež je již od malička učena k nenávisti k Židům, jejich rodiče neví ani proč, ale bylo to tak vždy a vždy to tak bude (Kraus 2024). Křesťan zase nesl barbarského divocha. Byl to pro něj méně vyvinutý jedinec, bez smyslu pro víru. Je tedy jasné, že pokud se někdo výrazně odlišuje od „nás“, může to vyvolat konflikt.

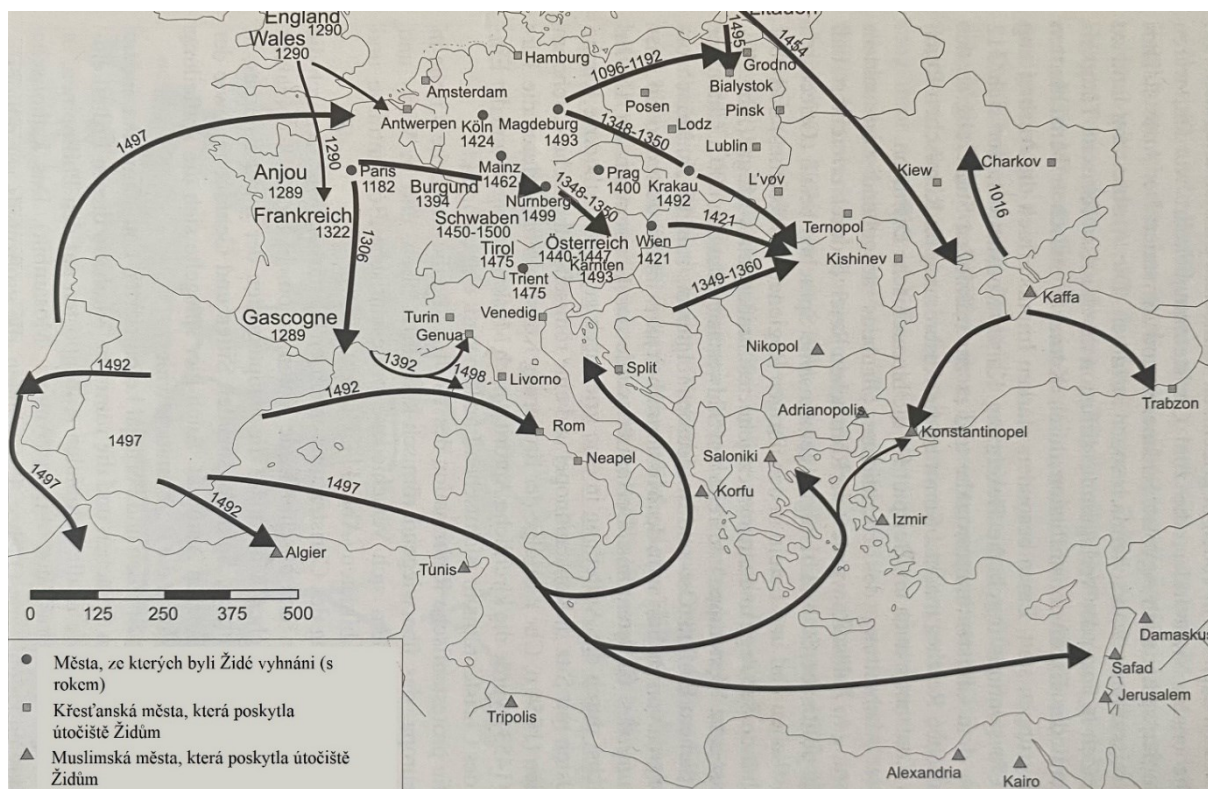
Například konflikt většiny versus menšiny je charakterizován nerovnováhou ve společenské moci a zastoupení, kdy jedna skupina (většina) má převahu nad druhou (menšina). V náboženských souvislostech se tento konflikt projevuje v dominanci jedné hlavní náboženské skupiny nad menšími náboženskými komunitami. Většinová náboženská skupina může využít svého postavení k prosazování svých hodnot, praktik a institucí na úkor menšinových náboženských skupin. Tento konflikt může vést k diskriminaci, pronásledování a marginalizaci menšin, což vytváří napětí a konflikty v rámci společnosti. Je důležité hledat rovnováhu mezi právy většiny a ochranou menšinových práv, aby byla zajištěna pluralita náboženských vyznání

a respekt k různorodosti náboženských tradic v dané společnosti. Tím, že některá náboženství aplikují takzvaný mesianismus (šíření víry a nabírání nových členů), mají výrazně více členů. Jedná se především o křesťanství nebo islám. Dalo by se tedy říci, že tato náboženství se dají nazvat inkluzivními (jsou pro všechny). Naopak (Kraus 2024): *„Judaismus je jediné náboženství, které není expanzivní. Nepřesvědčuje nikoho, aby přestoupil k víře, ba naopak odrazuje. Konverze k židovství je velice složitý proces, který trvá třeba tři roky nebo i víc a vyžaduje naprostou změnu životního stylu a vůbec pojetí života. Soukromého i veřejného Soukromého i veřejného. Takže to je zcela zásadní věc, která se odlišuje od křesťanských náboženství a vůbec křesťanských církví všech, protože tam ten mesianismus a vůbec prostě ten přístup o přesvědčování ostatních, aby přestoupili k té víře, u nás neexistuje.“* Právě kvůli tomu je Židů „málo“. Je tedy jasné, že náboženství, která mají v řádu miliony členů, snadno mohou díky své velikosti omezovat nebo zničit tuto menšinu.

Například Česká společnost vykazuje částečnou uzavřenost a segregaci mezi věřící menšinou a nevěřící většinou (Havlíček 2008). Tyto polarizující vztahy vedou k napětí a někdy i konfliktům, které se promítají do různých sfér společnosti, včetně ekonomiky. Existuje jen málo zkušeností s takovými vztahy a také s možnými řešeními. Napětí jsou často nevhodná, například spor o stát a církve ohledně svatovítské katedrály v Praze nebo vznik nového církevního zákona. Proces segregace menšiny s náboženskou příslušností má dvě hlavní východiska – na jedné straně uzavření této menšiny a na druhé straně její pokračující poselství s křesťanskými myšlenkami a hodnotami. Nakonec záleží na nevěřící většině, jaký postoj k této menšině zaujme a do jaké míry je ochotna přijmout křesťanské myšlenky a hodnoty při svém rozhodování. I přestože jsou křesťané v české společnosti menšinou, stále přinášejí nezastupitelné myšlenky a hodnoty, které mohou přispět k dalšímu rozvoji státu.

Možný příklad fenoménu mezi většinou a menšinou může představovat příklad židovské komunity v Evropě. Židé jsou po mnohá staletí výraznou menšinou v evropských městech a regionech. Židé jako náboženská menšina pak zažívala časté pronásledování křesťanskou většinou, které vedlo k jejich časté, nucené migraci a konfliktům. Náboženské konflikty mezi Židy a křesťany měly v Evropě dlouhou historii plnou vzájemného působení, spolupráce i konfliktů. Od středověku až do moderní doby byly tyto konflikty jedním z významných faktorů formujících politické, společenské a náboženské dění v Evropě. Ve středověku byli Židé v křesťanských společnostech často vnímáni jako odlišní. Jejich odlišná náboženská praxe a odmítání křesťanské víry vedlo k časté diskriminaci a pronásledování. Pogromy, vyhánění a obviňování z rituálních vražd byly tragickými projevy těchto konfliktů. Historický konflikt

křesťanů a Židů je tedy poměrně snadno pochopitelný. Židé byli a jsou menšina, která se odlišovala od téměř všech ostatních v Evropě. Židé museli být ve městech segregováni do ghett (uzavřených částí měst), platili vyšší daně, a pokud byl někdo majetný a bohatý, často se stal terčem poměrně bizarního procesu. Křesťanská komunita ho zavřela a židovská obec nebo on sám se poté musel vykoupit (Matusíková 2021). 21. století přineslo nejtemnější kapitolu v historii konfliktů mezi Židy a křesťany v Evropě v podobě holocaustu za druhé světové války. Genocida Židů nacistickým režimem zanechala nevyhlášené jizvy v evropské společnosti a připomíná, jak nebezpečný může být nenávisť vůči menšinovým náboženským skupinám.

Obrázek č. 1: Vyhánění Židů v Evropě v 11.-15 století, (Zdroj: Rindschede 1999, s. 41)

V důsledku pronásledování Židů docházelo v pozdním středověku k jejich masivní migraci po celé Evropě. Především však docházelo k posunu Židů ze západu na východ, velmi často pak přímo do Izraele, kde mají Židé v důsledku této a dalších migrací nyní největší zastoupení ze všech států.

2.2 Náboženský konflikt

Náboženství je jedním z hlavních strůjců konfliktů, proto jej musíme definovat. Na světě je tolik náboženství a tolik jeho definic, že se ani odborníci nedokážou shodnout na jedné definici. Jak uvádí autor (Štampach 1998): Náboženství je vztah člověka k numinózní transcendenci (božská forma přesahující lidské možnosti). Tento vztah je nutno chápat jako oboustranný, většinou úctyplný, osobní a sakrální (posvátný). Náboženství jsou orientační systémy, světonázory a postoje, do kterých jsou lidé integrováni, které si sami vytvořili a strukturovali. S jejich pomocí se snaží dosáhnout duchovní a fyzické harmonie s vesmírem, vysvětlit jeho existenci a podle toho sladit svůj život (Rinschede 1999, s. 10).

V mnoha evropských zemích lze pozorovat výrazné sekularizační trendy, které se projevují odtrháváním států a jejich právních systémů od vazeb na jednotlivá náboženství a církve. Tato situace se projevuje také dramatickým úbytkem lidí, ztotožňujících se s konkrétními náboženstvími a církvemi. Můžeme tak pozorovat trend k menšímu zájmu o církve.

Jedním z velmi často zmiňovaných pojmů bude pojem náboženský konflikt. Je mnoho odborné literatury zabývající se konflikty, přičemž definice konfliktu, v nich uváděné, se často liší. Co bereme jako napadení, ať už fyzické, ale i psychické a do jaké míry může být brutální? Ve své práci vycházím z definice konfliktu od autorů databáze náboženských konfliktů 21. století (Bezonyté a kol. 2010), kteří převzali definici konfliktů od autorů (Caselli a kol. 2006) a vytvořili odbornou databázi, z ní i geografickou mapu největších konfliktů v Evropě. Ta zaznamenává mnoho druhů konfliktů. Proto autoři definují přímo pojem konflikt. Konflikt je konfrontace protichůdných názorů vyplývajících z rozdílných cílů, která se projevuje účelovými akcemi na určitém území a má významný dopad na regionální nebo vyšší (národní, či globální) úrovni (Bezonyté a kol. 2010). Významnost určili na základě rozsahu události, jeho zařazení do jiných databází konfliktů a významu události pro danou zemi nebo region. Vzhledem k zaměření mé práce, je potřebné definovat především konflikty spojené s náboženstvím.

Etnický konflikt – konflikt mezi dvěma etnickými skupinami způsobený rozdíly, které se vyznačují pocitem identity nebo historií každé skupiny, někdy spojený s jazykem, religiozitou nebo etnickým původem. Etnické rozdíly jsou často základem politické soutěže a/nebo ekonomického vykořisťování (Caselli a kol. 2006).

Náboženský konflikt – konflikt způsobený nebo odůvodněný náboženskými rozdíly, kdy se nábožensky motivovaná skupina pokouší šířit svou víru násilím nebo potlačit jinou

skupinu kvůli jejímu náboženskému přesvědčení nebo praktikám (nebo jejich nedostatku) nebo kvůli historickým či územním nárokům jedné skupiny (Bezonyté a kol. 2010).

Tento typ konfliktu může vycházet z rozdílných náboženských přesvědčení, interpretací posvátných textů, nebo historických událostí spojených s náboženstvím. 7. října 2023 začala válka mezi Izraelem a Hamásem, to vyvolalo mnoho otázek a konfliktů nejen v regionu, ale i v celém světě. Jak nahlíží společnost na tuto válku? Souvisejí některé konflikty v Evropě právě s válkou na Blízkém východě? Hrozí židovské komunitě nebezpečí? Jak se snaží společnost potlačovat násilné činy proti menšinám?

3. Metodika

Začal jsem se zjišťováním výzkumných předpokladů práce a poté jsem zvolil vhodné výzkumné metody. V předkládané práci byly použity tři hlavní metody. Základem byla rešerše literatury. Jako vyhledávací nástroj odborné literatury posloužil Google Scholar, kde jsem našel a studoval mnoho článků a odborných textů zabývajících se problematikou náboženských konfliktů. Odbornou literaturu mi rovněž poskytl vedoucí práce. Po důkladné rešerši literatury jsem vytvořil teoretický rámec, v němž jsem uvedl obecné teorie konfliktu a dále definoval konflikty "my versus oni" a konflikty mezi menšinou a většinou. Poté jsem nastínil a definoval pojem náboženství v kontextu Evropy. Dále jsem definoval konflikt a náboženský konflikt. Definici jsem převzal od autorů (Bezonyte a kol., 2010) z jejich práce "A Map of 21st Century Conflicts in Europe". O tuto definici se opírám v celé své práci.

Pro další část výzkumu jsem využil druhou metodu, a to analýzu kvantitativních dat o antisemitských konfliktech po 7. říjnu 2023. Portál Pew Research Center, specializující se na náboženské konflikty, který mi v tomto směru poskytl cennou podporu. Tato organizace sleduje incidenty po celém světě a zpracovává statistiky těchto událostí. Při prezentaci historických souvislostí největších náboženských konfliktů a jejich důsledků jsem se vždy snažil čerpat z více zdrojů, abych předešel subjektivnímu zkreslení. Jeden z předpokladů mé práce se týkal islámské migrace, a proto jsem se zaměřil na stav migrace islámských obyvatel do Evropy. Statistiku jsem získal z internetového zdroje Statista, který poskytuje spolehlivá data.

Pokud jde o konflikty proti judaismu, čerpal jsem převážně z portálu ADL, který zmiňuje nejaktuálnější projevy antisemitismu. Z tohoto portálu jsem získal přehled o počtu incidentů a ty jsem zobrazil v jednoduchém sloupcovém grafu. V příloženém nákresu Evropy jsou vyznačené konflikty po 7. říjnu 2023 rozdělené podle kategorií: útok, obtěžování a vandalismus. Účelem bylo demonstrovat, že kvůli vypuknutí války v oblasti pásma Gazy skutečně došlo od října 2023 k výraznému nárůstu konfliktů. Ve své práci jsem se pak zaměřil na nejvýznamnější z nich. Při výběru konfliktů jsem postupoval podle svého uvážení a snažil jsem se získat k těmto incidentům vyjádření odborníků v rámci provedených rozhovorů.

V hlavní kapitole byla zvolena třetí metoda, a to metoda polostrukturovaných rozhovorů s klíčovými osobnostmi zkoumané problematiky. Tento přístup mi umožnil mít připravený seznam hlavních témat, která jsem sledoval. Svým respondentům jsem poskytl dostatek prostoru k vyjádření vlastních názorů. U nejzajímavějších témat jsem kladl doplňující otázky,

kteřé nejsou v původním seznamu. Tento postup přispěl ke komplexnější analýze výsledků. Pokud bych volil strukturovaný rozhovor, musel bych pečlivě připravit otázky, na které by respondenti odpovídali. „Tento typ rozhovoru se používá, když je nutné minimalizovat variaci otázek kladených dotazovanému. Redukuje se tak pravděpodobnost, že se data získaná v jednotlivých rozhovorech budou výrazně strukturně lišit.“ (Hendl, J. 2005, s. 173). Naopak u nestrukturovaného rozhovoru existuje riziko, že nebudou probrána všechna důležitá témata, což pak komplikuje srovnání jednotlivých výpovědí.

Získání informací a hlubšího vhledu do problematiky od expertů na židovskou komunitu bylo pro tuto práci velkým přínosem. Uskutečnil jsem rozhovory s dvěma respondenty zabývajícími se touto problematikou, které jsem nahrál a následně přepsal. K práci budou doloženy jako příloha. Dále jsem z těchto rozhovorů vybral nejdůležitější body, ve kterých se respondenti shodují, a porovnal jejich výpovědi s vlastním výzkumným zjištěním. Tím jsem si zajistil širší a vyváženější pohled na danou problematiku.

4. Náboženské konflikty v Evropě

Pew Research Center zpracovává každoročně statistiky majetkových trestných činů, spáchaných proti náboženským skupinám ve více než 200 zemích a územích. Tyto útoky způsobují fyzické škody na náboženských místech, ale také mohou mít trvalé psychologické následky na postižené náboženské komunity. Nejnovější analýza z roku 2020 ukazuje, že alespoň jeden takový incident byl spáchán ve 102 ze sledovaných 198 zemí, což představuje 52% úroveň (Majumdar 2023).

V Evropě se nejčastěji vyskytly majetkové útoky spojené s náboženstvím. Zaznamenána byla poškození náboženských budov, vandalismus na hřbitovech a restituční případy, týkající se zabaveného majetku náboženských skupin. Například v Bosně a Hercegovině židovská obec usilovala o navrácení budovy v Sarajevu, která byla přeměněna na vládní ministerstvo. V mnoha evropských zemích byly také vandalsky poškozeny židovské hřbitovy a modlitebny, včetně mešit ve Francii a Německu. V Polsku došlo k více než 70 případům vandalismu katolických kostelů v reakci na soudní rozhodnutí o potratech (Majumdar 2023).

Tyto statistiky poukazují na významný problém porušování náboženské svobody a útoků na majetek náboženských skupin. Vandalismus, poškození a zabavování majetku nejen fyzicky poškozují náboženské komunity, ale také ovlivňují jejich pocit bezpečí a působí trvalé psychické následky. Je důležité, aby vlády a mezinárodní společenství přijímaly opatření k zajištění ochrany a respektu náboženských práv a majetku.

4.1 Největší náboženské konflikty v historii

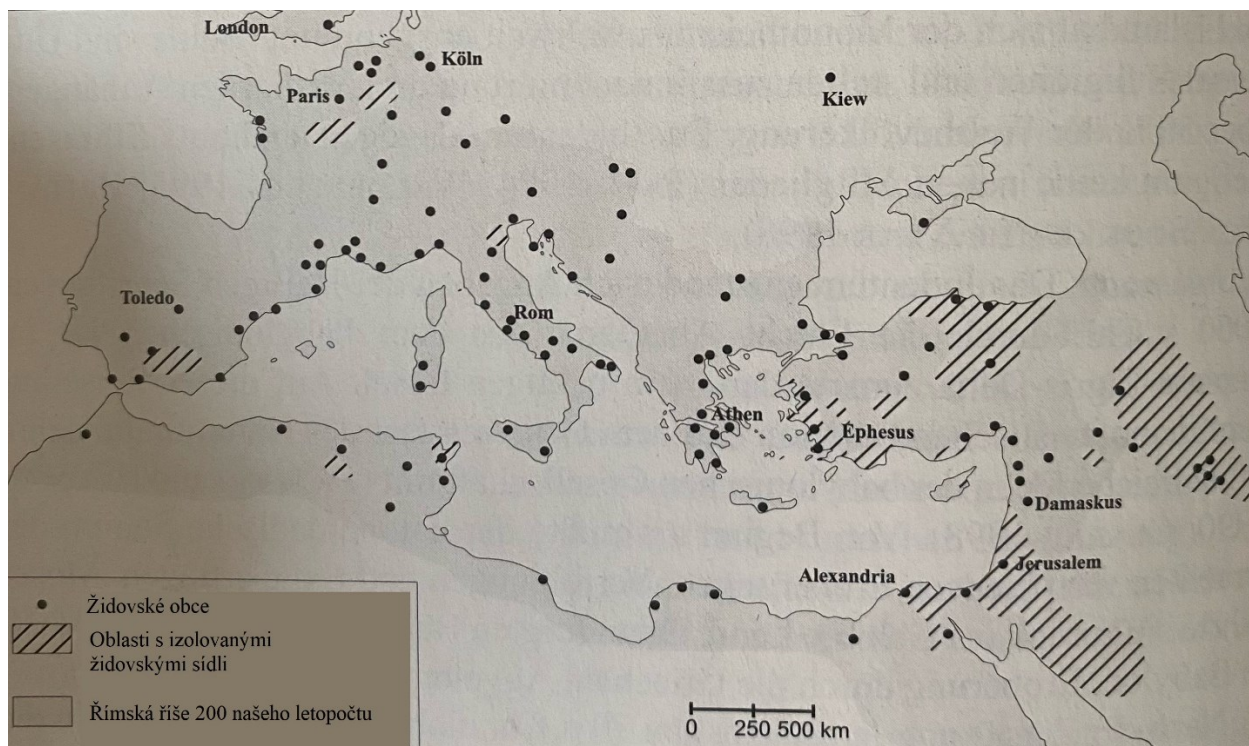
I když se tato práce zaměřuje především na konflikty posledních 50 let, je nezbytné zmínit některé události z minulosti i současnosti, které přímo ovlivňují současnou situaci.

Nelze opomenout jeden z velkých křesťansko-muslimských sporů, kterým bylo osm křížáckých výprav. První z nich započala v roce 1095 a poslední v roce 1291. Cílem křesťanů bylo znovudobytí jejich svaté země – Jeruzaléma. Předtím mohli křesťané volně navštěvovat Svatou zemi, i když již byla po tři století pod vládou Arabů. Situace se však změnila v roce 1071, kdy Turci převzali kontrolu nad Palestinou a toto privilegium křesťanům odeprali. Křížákům se sice zpočátku podařilo získat Svatou zemi pod svou kontrolu, ale pouze na krátkou dobu. Po dlouhých bojích nakonec odcházeli poraženi (Goradia, 2018).

Pro každé náboženství má velký význam určité místo, svatyně. Tři hlavní náboženství považují Jeruzalém a mnohá další místa v Izraeli za svatou zemi (křesťanství, judaismus a islám). Střetávání zcela odlišných kultur na jednom místě představuje klíčový konfliktní faktor, který vede ke konfliktům v dané oblasti.

Jako jeden z největších konfliktů proti určitému etniku či náboženství nemohu opomenout holokaust, což bylo vyvraždění přibližně 6 milionů nevinných lidí, převážně židovského původu, nacistickým Německem v letech 1941 až 1945. Pro židovskou komunitu je označení "holokaust" zavádějící, preferují spíše termíny jako pogrom nebo šoa, jak jsem se později dozvěděl od odborníka na židovskou komunitu. Teprve v nedávné historii se ukázalo, jak zdrcující tato tragédie skutečně byla. Dnes je kvůli této genocidě na světě pouze kolem 10-14 milionů Židů (Kraus, 2024).

Judaismus je považován za etnické náboženství, jehož historie sahá do období kolem roku 2000 př. n. l., kdy Abraham uprchl z babylonského Uru do Izraele. Izraelští lidé prošli mnoha útrapami, byli pronásledováni, vyhnáni, zasaženi invazí Řeků, Egyptanů, Syřanů a Římanů. Po zničení Jeruzaléma kolem roku 70 n. l. mnoho Židů uprchlo do Římské říše, kde čelili diskriminaci. Křesťanství se zde stalo státním náboženstvím v roce 325 n. l. a Židé se stali terčem pronásledování. Často žili v uzavřených částech měst nazývaných ghetta (Rindschede, 1999). Ve středověké Evropě byli Židé pronásledováni a vyháněni, avšak našli útočiště v zemích jako Turecko, Sýrie a na polsko-ruském území. Jak jsem již zmínil výše, během druhé světové války zahynulo více než šest milionů Židů v koncentračních táborech. Dnes největší zastoupení Židů žije v Izraeli, kde přesahuje čtyři miliony z celkového počtu osmnácti milionů obyvatel.

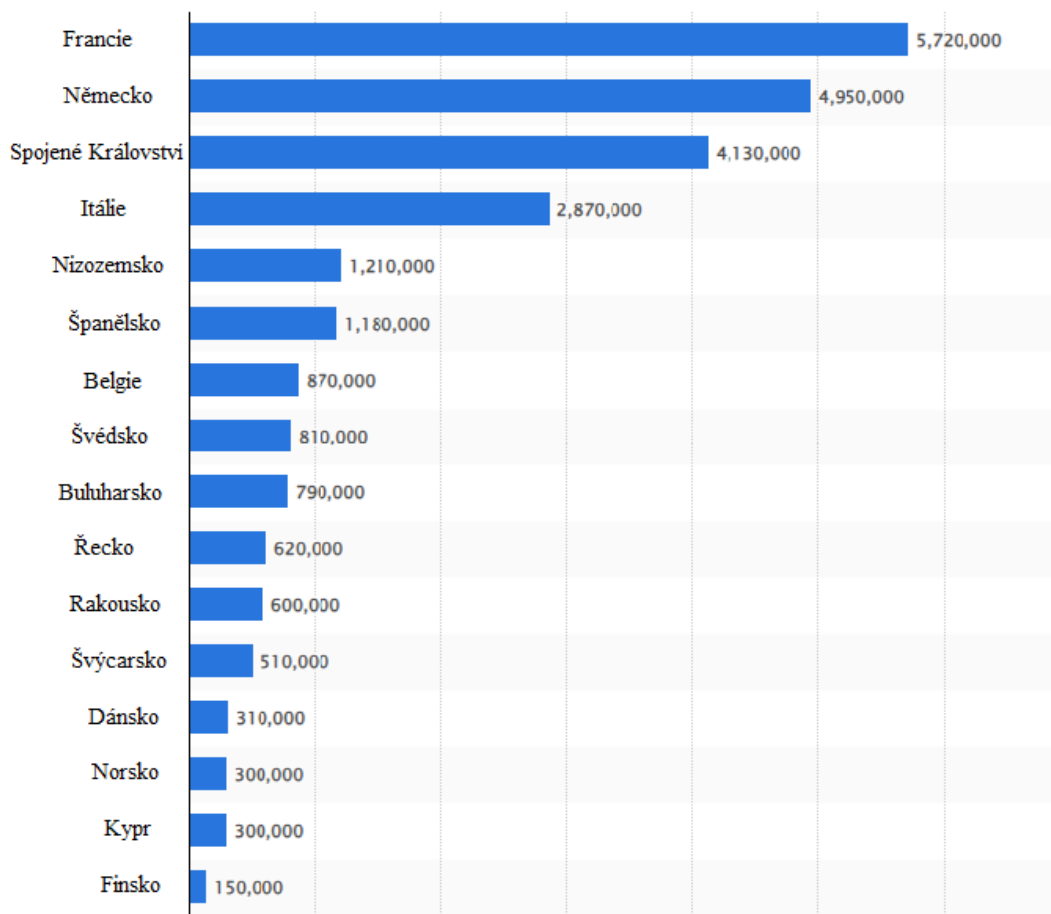

Obrázek č. 2: Židovská diaspora v Římské říši (100-400 nl), Zdroj: (Rindschede 1999, s. 40)

Na této mapě vidíme rozmístění Židů po Římské říši. Diaspory Židů v Evropě vznikly po zničení Jerusalema v roce 70 nl.

4.2 Náboženské konflikty z důsledků migrace

Velké množství konfliktů vzniká v důsledku migrace. Migraci lze rozdělit na dva podtypy: Migrace z muslimských zemí (země jihozápadní Asie a severní Afriky) a migraci slovanských národů (země se slovanskými jazyky a křesťanským vyznáním). Myslím si, že velké množství konfliktů může vznikat právě v důsledku muslimské migrace. Tato migrace do relativně homogenní křesťanské Evropy přináší řadu výrazných změn. Výstavba mešit, nošení hidžábu nebo přijímání zvyků a tradic jiných kultur jsou podle některých politiků vnímány jako narušení identity Evropy. Naopak, migrace slovanská je podle některých politiků přijímána s větší tolerancí. Polsko například udělilo 17 tisíc víz, aby usnadnilo imigraci z Ukrajiny a Běloruska. Nicméně bývalý premiér Polska, Waszczykowski (2015-2018), zdůraznil, že dodržování imigračních norem a pravidel Evropské unie neznámá, že by Polsko mělo otevřít své brány pro imigranty ze zemí jako Sýrie či Severní Afrika. Jasně vyjádřil odpor vůči „míchání“ křesťanské a muslimské populace (Goradia, 2018).

Obrázek č. 3: Předpokládaný počet muslimů v evropských zemích, Zdroj: (Statista, McEvoy 2024)

Tato statistika ukazuje odhadovaný počet muslimů žijících v různých evropských zemích k roku 2016. Zahrnul jsem země s více než 100 tisíci muslimů. Odhaduje se, že ve Francii žije přibližně 5,72 milionu muslimů, což je nejvíce ze všech uvedených zemí. Německo a Velká Británie mají také velkou muslimskou populaci s 4,95 milionu a 4,13 milionu. Právě v těchto zemích vidíme časté případy náboženských konfliktů.

4.3 Náboženský konflikt protestantů a katolíků

Abychom pochopili původ křesťanských konfliktů v Evropě, musíme se vrátit do pozdního středověku a raného novověku. Středověké křesťanství dosahovalo jednoty díky dominanci jedné univerzální církve, avšak s narůstajícím náboženským napětím se tato jednota začala rozpadat. Díky výzvě Martina Luthera v roce 1517 a růstu reforem započal proces nezastavitelných změn. Během jedné generace byla naděje na vybudování nové jednoty ztracena. Tridentský koncil v letech 1545-1563 byl reakcí katolické církve na tuto skutečnost. Byl úspěšný, zejména ve střední Evropě, ale většina severní Evropy se od katolické církve

odvrátila. Reforma přinesla mnoho poměrně závažných proměn, které vyústily ve vznik nových církví s vlastním učením, formami bohoslužeb a vlastních institucí. Tyto rozdíly nejen odlišovaly církve, ale také vedly ke vzniku konfliktů. Pro katolickou církev byla každá odchylka od jejího učení považována za kacířství, a tak se vzniklé konflikty staly bojem o pravdu, dobro a spasení (Ruane, 2021). Rozepře se postupně rozšířily do veřejného života, rozdělovaly rodiny, komunity, třídy, a dokonce i celá města a státy. Volba mezi novými a starými církvemi představovala existenční riziko, neboť rozhodnutí změnit stranu mohlo mít vážné následky.

Hlavní období konfliktu lze rozdělit do tří fází. První fáze zahrnuje formování a upevňování konfliktu od 16. století do 18. století. Druhá fáze, rekonstrukce, obnova a trvalost konfliktu, se datuje od Francouzské revoluce do druhé světové války. Třetí fáze označuje ukončení konfliktu od druhé světové války do současnosti (Ruane, 2021). Nás bude zejména zajímat konflikt, který částečně přetrvává dodnes – konflikt v Severním Irsku. I tento konflikt má své kořeny v dávné historii.

4.3.1 Náboženský konflikt protestantů a katolíků v Irsku

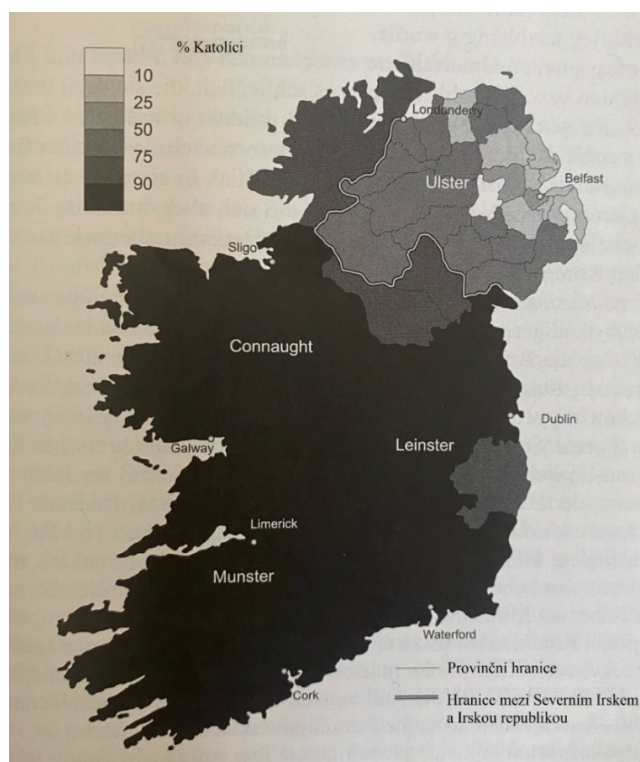
Na Irském ostrově se náboženství stalo klíčovým rozdílem, který nejen určoval rozdělení území, ale také vedl k prosazování vlastních názorů prostřednictvím násilných útoků. Ústředním bodem tohoto konfliktu bylo postavení Severního Irska. Do konfliktu se zapojily dvě zcela odlišné skupiny: na jedné straně protestanští lojalisté, kteří usilovali o udržení Irska v rámci Spojeného království, a na straně druhé katoličtí nacionalisté, kteří se považovali za pravé Iry a usilovali o odtržení Severního Irska od Velké Británie a získání suverenity (Hladíková, 2010). Tato kulturní rozdílnost se projevila v odlišných hodnotách, historii a zejména ve vyznání náboženství.

V 70. letech 20. století došlo k významnému zvratu v historii konfliktu v Severním Irsku, který byl nazýván jako „The Troubles“. Toto období nebylo pouze obdobím intenzivního násilí a bombových útoků, ale také prvními pokusy o diplomatická jednání a snahou o nalezení mírového řešení. Před dosažením konečné dohody, známé jako Belfastská dohoda, však proběhlo téměř 30 let bojů a neúspěšných pokusů o vyjednání míru. Během těchto let zemřelo přibližně 3 600 lidí a dalších 36 000 bylo zraněno v důsledku rozšíření konfliktu na britské území a dál (Hladíková, 2010).

Mezi nejznámější konflikty patří bombový útok IRA v Manchesteru dne 15. června 1996, který byl jedním z největších pumových útoků v Británii po druhé světové válce. Naštěstí nedošlo k žádným obětem díky telefonnímu varování. Dalším příkladem je bombový útok Právě IRA v Omaghu, při kterém zemřelo 29 civilistů. Nicméně druhá strana nezůstala nečinná, a v reakci na tyto útoky často podnikala další násilné akce, včetně vražd, únosů a mučení katolíků. Obě strany během konfliktu projevovaly absurdní násilné činy v rámci prosazování svých názorů.

Obrázek č. 4: Následky bombového útoku v Manchesteru z roku 1996, (zdroj: bbc.com 2016)

Obrázek č. 5: Podíly katolíků na obyvatelstvu v Irské republice a Severním Irsku v roce 1981, (zdroj: Rinschede 1999, s. 107)

Na tomto schématu můžeme sledovat procentuální zastoupení katolíků na Irském ostrově. Ukazuje zastoupení většiny katolíků v Irské republice a menšiny v Severním Irsku. Není divu, že konflikt vyústil v občanskou válku v takto silně polarizované společnosti.

4.4 Islamofobní konflikty

V roce 2007 německá policie vyšetřovala pokus o žhářský útok na mešitu Fatih ve východních Drážďanech. Útočník, čtyřiatřicetiletý muž, se pokusil mešitu zapálit, přičemž již předtím uskutečnil podobný pokus. Útočník se polil hořlavinou a pokusil se budovu zapálit, ale následně prchl. Podle prohlášení nebyl nikdo zraněn, avšak způsobil malý požár, který zanechal škody. Předseda nadace mešity uvedl, že útočník byl policii znám, a že již ve stejném měsíci uskutečnil druhý pokus o útok na mešitu. DITIB vyzvala německé úřady k ochraně muslimské komunity (Simsek, 2023).

V dalším incidentu neznámí pachatelé využili Molotovových koktejlů k zapálení mešity ve městě Lauffen poblíž Heilbronn. Kromě vyšetřování žhářského útoku policie také zkoumá pokus o vraždu, protože v době útoku byl v budově přítomen místní představitel muslimské obce (ČTK, 2018).

V Německu nadále roste rasismus a islamofobie, stimulované krajně pravicovými skupinami, které využívají uprchlickou krizi. Podle nejnovějších údajů bylo loni spácháno nejméně 610 islamofobních trestných činů v celé zemi. Během roku bylo napadeno více než 60 mešit a přibližně 39 lidí bylo zraněno v protimuslimském násilí (Simsek 2023).

4.5 Občanská válka v Kosovu, střet náboženských identit katolíků, islámu a ortodoxů.

Abychom pochopili konflikt v této oblasti, musíme se opět podívat do historie. Střední poloha Srbska vedla k bohatství i chudobě Kosova. Během staletí sdílelo a přispívalo k různorodým kulturám na křižovatce Východního a Západního Římského impéria, Habsburské monarchie, Osmanské říše, NATO a Východního bloku. Bylo domovem různých národů s rozmanitými historiemi a tradicemi (Morel 2013).

Dnes je Kosovo spíše známé jako oblast plná konfliktů a segregace, kde Albánci a Srbové žijí odděleně ve dvou různých společenstvích. Pro Srby má Kosovo význam kolébky civilizace

jejich národa (Duijzings, 1999). V 90. letech se Kosovo, podobně jako ostatní bývalé jugoslávské republiky, snažilo dosáhnout samostatnosti. Konflikt eskaloval přibližně v roce 1997, když území téměř zcela ovládla Kosovská osvobozenecská armáda, která se postavila proti Srbům i albánským podporovatelům srbské správy. V roce 1997 provedla armáda řadu teroristických útoků na policejní stanice, což vedlo k zahájení bojových operací jugoslávskou vládou na území autonomního Kosova. Stále více Albánců se přidávalo na stranu Kosovské osvobozenecské armády, která disponovala lepším vybavením a technologiemi než její protivník. Obě strany se dopouštěly teroristických útoků proti civilnímu obyvatelstvu. Roku 1998 se do politické situace zapojila i Evropská unie, která vyhlásila Srbsku ultimátum. I přes to konflikty eskalovaly a žádná strana nechtěla ustoupit. Jugoslávská armáda byla v evropských médiích zobrazována jako teroristická skupina porušující lidská práva. Do poloviny roku 1998 si boje vyžádaly 700 obětí na životech a čtvrt milionu lidí bylo vyhnáno. Válka skončila dne 10. června 1999, poté co se jugoslávská armáda stáhla z oblasti a Kosovo bylo postaveno pod mezinárodní správu (Tinterov, 2022).

Celkově bych situaci zhodnotil jako válku o udržení identity. Odhaduje se, že z kosovského území bylo vyhnáno kolem 1,4 milionu obyvatel, což v podstatě znamenalo ztrátu regionální identity této oblasti. Během 90. let se národnostní a etnické nároky obou stran stupňovaly v důsledku rostoucího politického napětí, což nakonec vedlo k brutální válce v letech 1998-1999. Tento konflikt zahrnoval masové deportace, genocidu a dobrovolné ničení jak pravoslavného křesťanského, tak islámského dědictví, kdy se etnické skupiny snažily vymazat "druhého" (Morel, 2013).

5. Náboženské konflikty proti judaismu

Jeden z předpokladů této práce je, že judaistické konflikty v Evropě jsou úzce spojeny s politickou situací v regionu Izraele. S vyostřující se situací na Blízkém východě skutečně dochází k nárůstu antisemitských útoků v Evropě. Nejenže se jejich počet rapidně zvýšil, ale jsou také stále více agresivní a brutální (Engelmayer, CNN, 2023). Předseda židovské komunity v Rakousku tvrdí, že antisemitské útoky v Rakousku raketově vzrostly, a to dokonce o 300 %. „*Jsme nervózní, lidé se bojí o své životy.*“ Dále si kladl otázku, zda je nadále židovský život v Rakousku, v Evropě, ba dokonce ve světě možný. (Deutsch, CNN 2023)

Se vzrůstajícím počtem antiizraelských (propalestinských) demonstrací po celé Evropě vzrůstá i obava o vedení prostého židovského života. Téměř denně se židovská komunita z různých evropských států potýká s urážkami a útoky. Někteří členové komunity musí svou identitu dokonce skrývat z důvodu možného napadení palestinskými přívrženci (Engelmayer, CNN 2023).

Předseda evropské židovské asociace Rabbi Menachem Margolin se k situaci v Evropě vyjádřil takto: „*Poznáme, když jsme v nebezpečí a nyní nám toto nebezpečí hrozí. Evropští lídři, potřebujeme vás v tento moment, ne zítra, ne za týden, teď!*“ (Margolin, CNN 2023).

Takzvaná skupina J7, která zahrnuje šest největších národních židovských komunit mimo Izrael, spolu s americkou organizací Anti-Defamation League (ADL), vyzvala vlády, aby jasně a rozhodně odsoudily antisemitismus a současně se snažily chránit a zabezpečit své židovské komunity (AFP, TOI STAFF, 2023).

Podle ministra vnitra Francie došlo od 1. října do 31. prosince 2023 k 1242 antisemitským incidentům, což je o 1000 % více než v předchozích měsících (ADL 2024).

Podle nevládní organizace RIAS, která zaznamenává antisemitské incidenty v Německu, došlo od 7. října do 9. listopadu k 994 incidentům, tedy v průměru k 29 incidentům denně, což je o 320 % více než v roce 2022 (ADL 2024).

Celková situace ohledně antisemitismu v Evropě je v některých zemích velmi napjatá. Od začátku konfliktu na Blízkém východě dochází i v České republice k nárůstu vulgarismu a antisemitismu, přičemž většinou se jedná o urážky na internetu. Nicméně násilné antižidovské incidenty zůstávají v Česku nadále ojedinělé. Pro židovskou komunitu v Česku je situace zatím bezpečná, na rozdíl od situace v některých jiných evropských státech.

Studie ADL GLOBAL 100: AN INDEX OF ANTISEMITISM zahrnuje průzkumy ve veřejnosti ve 101 zemích a na palestinských územích. Uvádí se, že východní Evropa má v celkové populaci 330 milionů lidí 79 milionů s nějakými antisemitskými postoji, což představuje 24 %. Nejvyšší zastoupení těchto postojů mají muslimové s 29 %, následování křesťany s 25 %, Na třetím místě jsou ateisté se 22 % podílem. Průzkum zahrnoval otázky jako: Židé jsou věrnější spíše Izraeli než zemi, ve které žijí (45 % respondentů odpovědělo „spíše pravda“). Židé mají příliš velký vliv ve světovém obchodě (35 % odpovědí „spíše pravda“). Židé stále příliš mluví o svých zkušenostech během holocaustu (39 % odpovědí „spíše pravda“). Židé mají příliš velký vliv na mezinárodních finančních trzích (34 % odpovědí „spíše pravda“) (ADL, 2024).

Západní Evropa má z celkové populace 260 milionů lidí 88 milionů s nějakými antisemitskými postoji, což představuje 34 % podíl. Nejvyšší zastoupení těchto postojů mají křesťané a ateisté, obě skupiny s 35 %. Muslimové jsou na třetím místě s 20 % podílem. Otázky průzkumu zahrnovaly například: Židé jsou věrnější spíše Izraeli než zemi, ve které žijí (45 % respondentů odpovědělo „spíše pravda“). Židé mají příliš velký vliv ve světovém obchodě (53 % odpovědí „spíše pravda“). Židé stále příliš mluví o svých zkušenostech během holocaustu (45 % odpovědí „spíše pravda“). Židé mají příliš velký vliv na mezinárodních finančních trzích (48 % odpovědí „spíše pravda“) (ADL, 2024, Global 100).

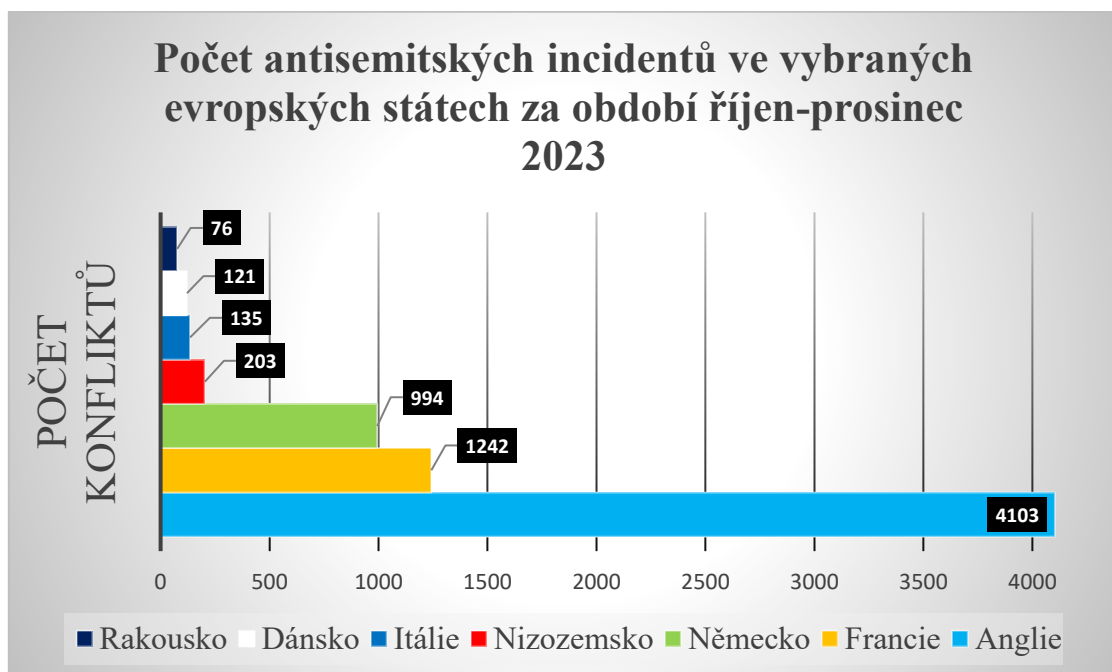
Průzkum postojů a názorů na Židy ve více než 100 zemích světa byl pověřen společností First International Resources. Terénní výzkum a sběr dat pro tento projekt veřejného mínění byl proveden společností Anzalone Liszt Grove Research. Průzkum probíhal od července 2013 do února 2014 a výsledky studie jsou založeny na 53 100 rozhovorech s občany staršími 18 let. Rozhovory probíhaly prostřednictvím pevných telefonů, mobilních telefonů a osobních rozhovorů v 96 jazycích. Respondenti byli vybráni náhodně prostřednictvím telefonních číselníků a geograficky stratifikovaných výběrových míst. Výběrová chyba byla zohledněna. V naprosté většině zemí je reprezentativita vzorků plná, avšak v některých zemích byly mimořádné bezpečnostní nebo logistické problémy. Výsledky byly váženy tak, aby odrážely národní populaci ve více demografických ukazatelích. Studie zahrnuje země s větší židovskou populací a byly jim položeny specifické otázky (ADL, 2024, About the Survey Methodology).

Studie je rozdělena do makroregionů, jako je západní a východní Evropa, což je logické vzhledem k historickým událostem a politickým rozdílům mezi těmito oblastmi. Západní Evropa byla historicky otevřenější migraci a zaznamenala větší sociální, ekonomický a politický rozvoj po druhé světové válce. Naopak východní Evropa byla pod vlivem

komunistického režimu, který byl často uzavřený a restriktivní vůči migraci a vnějšímu světu. Tyto historické a politické faktory ovlivnily formování společenských názorů a postojů v obou regionech, což může mít dopad na antisemitské postoje a další společenské jevy zkoumané ve studii.

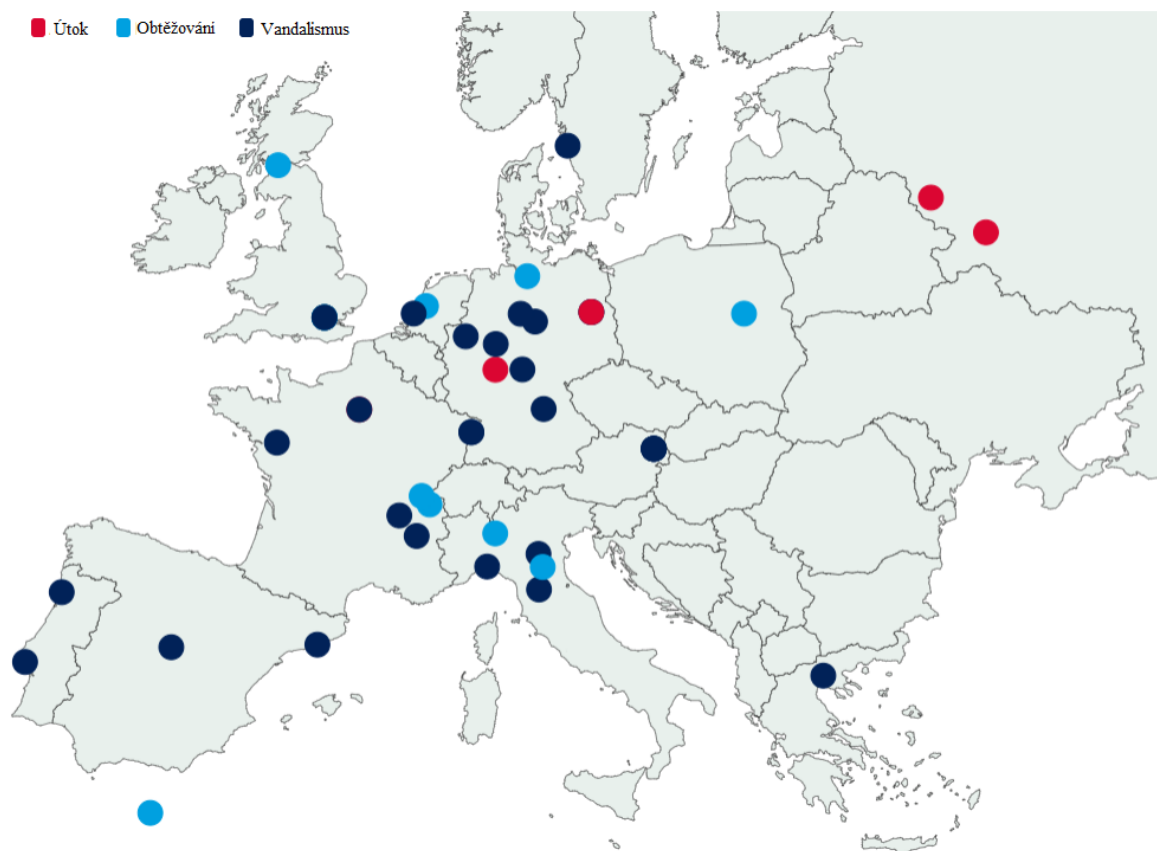

Obrázek č. 6: Synagoga v portugalském Portu byla terčem antisemitského vandalizmu s nápisem "Free Palestine" a "End Israel Apartheid" (Zdroj: Observador 2023)

Obrázek č. 7: Počet antisemitských incidentů ve vybraných evropských státech za období říjen-prosinec 2023 (Zdroj: ADL 2024)

Na tomto obrázku můžeme pozorovat výrazný nárůst antisemitských incidentů ve vybraných evropských zemích. Zvláště vyniká extrémní nárůst ve Velké Británii, který představuje historický rekord. Tyto incidenty jsou často spojovány s projevy podpory Palestiny, které se projevují prostřednictvím narážek, gest, symbolů a útoků na židovské a izraelské jednotlivce, stejně jako na instituce, jako jsou synagogy a hřbitovy. ADL se zaměřila na monitorování těchto antisemitských událostí a zprostředkovala o nich informace na svém hlavním portálu. Jde o útoky podporující Palestinu vyvolané válkou v pásmu Gazy od 7. října do prosince minulého roku.

Obrázek č. 8: Zobrazení útoků proti judaismu na mapě Evropy za období říjen až prosinec 2023, (Zdroj: ADL 2024)

Na tomto obrázku můžeme vidět zobrazení útoků proti judaismu v Evropě od 7. října 2023 do prosince téhož roku. Konflikty jsou rozřazeny do kategorií útok, vandalismus nebo obtěžování pro snadnější orientaci. Západní Evropa skutečně čelí výraznému nárůstu konfliktů, a jedním z hlavních faktorů je existence výrazné muslimské menšiny v těchto zemích. Tato skutečnost přináší řadu sociokulturních a politických výzev, které mohou vést k napětí a konfliktům v různých oblastech, včetně vztahů mezi různými náboženskými a etnickými skupinami, a to jak v rámci těchto komunit, tak mezi nimi a většinovou populací.

5.1 Konflikty spojené s židovskými hřbitovy

Nedávný útok na židovskou část vídeňského ústředního hřbitova způsobil zděšení ve vídeňské židovské komunitě. Rakouský židovský představitel sdělil, že neznámí vandaloři vnikli na hřbitov v noci 1. listopadu 2023 a založili požár ve vstupní hale obřadní síně, přičemž na venkovní zdi nastříkali hákové kříže. Předseda vídeňské židovské obce Oskar Deutsch dále uvedl, že oheň nezpůsobil žádná zranění. Naposledy, kdy byla tato část hřbitova v plamenech, bylo před 85 lety, kdy požár založili členové nacistické strany o Křišťálové noci. Rakouský kancléř Karl Nehammer uvedl, že „útok na židovský hřbitov co nejdůrazněji odsoudil“. Na sociální síť X (dříve Twitter) napsal: „*Antisemitismus nemá v naší společnosti místo*“, a dodal, že doufá, že pachatelé budou rychle nalezeni (apnews.com 2023). Hlavní rabín Jaron Engelmayer zdůraznil, že útok není pouze ztrátou hmotného majetku, ale také spirituální hodnoty, protože byly zničeny knihy a spisy. Svastika, která byla na zeď nastříkána, vyvolala obavy o bezpečnost židovské komunity a ukázala na antisemitskou povahu útoku. Engelmayer dále upozornil na to, že tato událost je pouze vrcholem ledovce, pokud jde o viditelné projevy antijudaismu, a že skutečný problém spočívá v neviditelných a variabilních formách tohoto nenávistného postoje ve společnosti.

Druhý útok na židovský hřbitov se stal 31. ledna 2024. na židovském hřbitově v Lodži, kde byly nasprejovány protižidovské symboly a slogany. Informoval o tom velvyslanec Izraele Yacov Livne na svém účtu na sociální síti X. Píše: „*Je otřesné vidět v Lodži hesla o antisemitismu. Před holocaustem byla 1/3 obyvatel Lodže Židé, mezi nimi i členové mé rodiny. Respektujte prosím jejich památku.*“ (Twitter/Yacov Livne 2024)

Obrázek č. 9: Antisemitské grafity nasprejované na hřbitov v polském Lodži. (zdroj: Twitter 2024)

5.2 Konflikty spojené s židovskými symboly

V Paříži se přes noc opět objevily graffiti v podobě Davidových hvězd na budovách, uvedli v úterý 31. října 2023 tamní obyvatelé, kteří se obávají útoků na Židy. Tyto útoky se v souvislosti s válkou mezi Izraelem a Hamásem stále více vyostřují. Židovské symboly byly namalovány na několika místech v jižní čtvrti francouzské metropole a později se podobné graffiti objevily i na předměstích Paříže, včetně města Saint-Ouen, kde byly doprovázeny nápisy "Palestina zvítězí" (AFP, TOI STAFF 2023). Graffiti jsou jedním z nejčastějších projevů vyjádření sebe sama, nebo svého přesvědčení hned po urážkách na internetu.

„Tento akt označení připomíná procesy z třicátých let a druhé světové války, které vedly k vyhlazení milionů Židů," řekl agentuře AFP její předseda Samuel Lejoyeux. „*Lidé, kteří to udělali, chtěli zjevně nahnat strach,*" dodal (AFP, TOI STAFF 2023).

Starostka Aubervilliers Karine Francletová graffiti odsoudila jako: „*Zcela v rozporu se základními hodnotami, které vyznáváme, včetně tolerance, rovnosti a vzájemného respektu, zejména v současném kontextu*".

„*Pachatelé musí být stíháni a potrestáni soudem s největší přísností a nekompromisností,*" uvedl starosta Karim Bouamrane na sociální platformě X, dříve známém jako Twitter.

Francie nebyla jedinou zemí, která se potýkala s podobným problémem. V německém Berlíně byly nalezeny Davidovy hvězdy načmárané u vchodů do domů, kde žijí židovští obyvatelé. (AFP, TOI STAFF 2023).

Další z případů se stal také ve švýcarské Ženevě – Po propalestinských demonstracích dne 5. února. 2024 byly nalezeny graffiti: „*Vyhubte Židy*“ a „*Smrt sionistům*“ (ADL 2024).

Obrázek 10: Budova, jejíž fasáda byla v noci pokryta Davidovými hvězdami namalovanými v pařížské čtvrti Alesia 31. října 2023. (Zdroj: Geoffroy Van der Hasselt / AFP, The times of Israel)

5.3 Konflikty na židovské instituce

Dva zahalení muži se 18. 10. 2023 pokusili o žhářský útok na synagogu v německém Berlíně. Zapálili a hodili dva Molotovovy koktejly směrem na budovu židovské komunity Adass Jisroel. Naštěstí se oheň nerozšířil a nikdo nebyl zraněn.

„Chci výslovně říci, že jsem pobouřen," řekl německý kancléř Olaf Scholz novinářům. „Mě osobně pobuřuje to, co někteří vykřikují a dělají." Později na sociálních sítích zdůraznil, že „antisemitismus nemá v Německu místo", a také poděkoval bezpečnostním složkám za jejich práci. „Útoky na židovské instituce, násilné výtržnosti v našich ulicích – to je nelidské, odporné a nepřijatelné," dodal (Kassam a kol. 2023). Olaf Scholz vyjádřil pocit viny Německa za události druhé světové války a prohlásil, že současná německá společnost musí uplatňovat nulovou toleranci vůči antisemitismu. Německo reagovalo zvýšením ochrany synagog a židovských škol po celé zemi a většina propalestinských shromáždění byla zakázána. Přesto došlo v Berlíně k několika demonstracím, během nichž došlo i ke střetům s policií. Místní média uváděla, že izraelské vlajky, vyvěšené jako projev solidarity, byly strženy a spáleny. Ústřední rada Židů, hlavní židovská organizace v Německu, vyjádřila zneklidnění nad útokem na synagogu. Nepokoje na Blízkém východě nastaly v období, kdy se Německo již potýkalo s nárůstem politicky motivovaných trestných činů, včetně téměř 29% nárůstu antisemitských

činů v roce 2021. Většina z těchto 3 027 trestných činů (2 552) byla přisuzována krajně pravicovým extremistům (Kassam a kol. 2023).

Další případ konfliktu proti židovské instituci byl v litevském Vilniusu, kdy oknem židovského komunitního centra někdo přes noc 4. února 2024 prohodil kámen (ADL 2024).

Další znepokojující událost se odehrála v nizozemském Middleburgu, kde někdo 4. února 2024 nastříkal hákové kříže na fasádu synagogy (ADL 2024).

5.4 Konflikty na osobní zdraví Židů

Evropský židovský kongres na svém profilu na sociální síti X informoval, že večer 3. března 2024 byl ortodoxní Žid vážně zraněn při bodném útoku patnáctiletého mladíka ve švýcarském Curychu. Svědci sdělili, že útočník před a během útoku vykřikoval antisemitská prohlášení, jako „Smrt Židům!“. Evropský židovský kongres upozornil na trend, kdy útočníci často zneužívají palestinské války jako ospravedlnění pro své útoky proti Židům. „*Taková nenávisť nemá v naší společnosti místo,*“ zdůraznil evropský židovský kongres na Twitteru. Policie zpřísnila bezpečnostní opatření v okolí curyšských židovských institucí. Švýcarský svaz židovských obcí reagoval hlubokým šokem nad tím, že člen společnosti se stal obětí takového útoku. Fyzické antisemitské útoky jsou ve Švýcarsku velmi vzácné, a židovská komunita byla po více než dvacet let ušetřena závažných incidentů. Nicméně po událostech loňského 7. října se takové případy výrazně zvýšily (Česká tisková kancelář 2024).

Druhým útokem na osobní zdraví Židů byla násilná událost v Londýně. Dne 22. ledna 2024 byla skupinka tří Židů napadena až dvaceti muži. Antisemitský útok na Leicester Square v Londýně je nyní předmětem vyšetřování detektivů. Skupina židovských přátel, hovořících hebrejsky, byla napadena 15-20 muži během brzkých ranních hodin v londýnském West Endu. Útok nastal kolem půl druhé ráno, kdy skupina dvou mužů a jedné ženy procházela náměstím. Obklopila je skupina mužů a ptala se jich, zda jsou Židé. Po potvrzení začali skandovat antisemitské nadávky a fyzicky je napadat. Všichni tři utrpěli zranění. Když oběti zkoušely volat na policii a řekly, že byly napadeny kvůli své židovské identitě, policie je odbyla s tím, že nejsou jediní, kdo volá. Policisté dorazili na místo pozdě, když byly již všechny strany pryč. Napadená žena byla následně ošetřena v nemocnici. Metropolitní policie vyšetřuje tento incident jako zločin z nenávislosti, ale zatím nikoho nezatkla. Policejní vyšetřování bude zahrnovat rozhovory s oběťmi, svědky a analýzu kamerových záznamů. Detektivní supervizorka, Lucy O'Connorová, zdůraznila význam boje proti antisemitismu a ujistila občany, že v Londýně není

místo pro židovskou nenávist. Policie dále vyzvala všechny svědky, ať se k incidentu vyjádří. (Dunne 2024).

V německém Berlíně došlo k podobnému incidentu, kdy vysokoškolský student 2. února 2024 večer napadl židovského spolužáka a způsobil mu vážná zranění, která vyžadovala hospitalizaci. Před útokem došlo k hádce, která vypukla v důsledku konfliktu mezi Izraelem a Hamásem (ADL 2024).

5.5 Vydávání antisemitské literatury

Na tento projev antijudaismu mě upozornila respondentka v rozhovoru. Nejde v něm o násilný konflikt, ale o potlačování etnika a šíření myšlenek k jejich nenávisti. Existuje samozřejmě více podobných incidentů, pro mou práci však zmíním tento.

Marian Magát je považován za jednoho z nejvýraznějších extremistů a antisemitistů na Slovensku. Jeho kniha nazvaná "Židokracie" propaguje teorii o ovládnutí světa židovskou komunitou. Podle něj mají Židé vliv na média, školství a politiku. Dále v této kontroverzní publikaci popírá holokaust a zpochybňuje základní lidská práva Židů. Dokonce označuje Hitlera za mírotvorce, který chtěl zdravou Evropu. (Hlávek a kol., Redakcia/JP 2024).

V důsledku těchto extrémních názorů byl na konci ledna tohoto roku odsouzen k šesti letům vězení za zakládání, podporu a šíření hnutí zaměřeného proti základním lidským právům, výrobu extremistického materiálu, popírání holocaustu a zločinů proti lidskosti (TASR 2024). Jeho obhájce však tvrdil, že byl Magát odsouzen pouze za prezentaci svých vlastních názorů. (Hlávek a kol., Redakcia/JP 2024).

6. Kauzální souvislosti náboženských konfliktů

V rámci získání informací o vnímání projevů zhoršujícího se antijudaismu byla využita metoda polostrukturovaného dotazování. Tato metoda je detailně popsána v kapitole metodika. Celkem byly provedeny dva rozhovory s odborníky zabývajícími se touto problematikou. Každý respondent měl odlišnou odbornost, a proto byl každý rozhovor přizpůsoben tak, aby co nejlépe reflektoval pohled daného respondenta. Následující část obsahuje čtyři témata, která tvořila kostru rozhovoru, a jsou zde rozebrána a doplněna o výpovědi respondentů.

- a) Souvislost migrace z islámských zemí do Evropy a zvýšený počet útoků.
- b) Antijudaismus a jeho zhoršující se situace útoků proti judaismu po 7. říjnu 2023.
- c) Bezpečnost Židů ve světě a v Česku a Slovensku.
- d) Osobní zkušenosti s konfliktem proti judaismu.

- a) Oba respondenti potvrdili, že v evropské společnosti skutečně existuje spojitost mezi islámskou migrací a útoky proti Židům. Antijudaismus lze analyzovat z politicko-historického hlediska, ale také z geografického nebo kulturního hlediska. Z geografického hlediska se můžeme zaměřit na migraci, konkrétně na příliv migrantů do Evropy z islámských zemí. Proto byla jejich odpověď na otázku souvislosti mezi útoky a islámskou migrací jasná: „*Myslím si, že tam souvislost je. Nemyslím si, že jediná, ale určitě tam souvislost je.*“ (Kubátová 2024). Dále mě však vysvětluje, že antijudaismus není zvýšený pouze v realitě, ale čím dál tím více se projevuje i na sociálních sítích, a to především na arabských webech. „*Viděla jsem nějakou statistiku, která říkala, že ty weby, kde je antijudaismus nejsilnější, jsou psané v arabštině.*“ (Kubátová 2024). Muslimská komunita se tedy ve značné míře podílí na projevech antijudaismu. „*Dokonce jsou protesty ze strany Německých, Francouzských a Španělských muslimských studentů, že se nechtějí ve školách učit o holokaustu.*“ (Kraus 2024). Souvisí to s tím, že v těchto zemích existuje právě velké zastoupení muslimských přistěhovalců.

- b) Druhým tématem, na které jsem se respondentů ptal, byla situace zhoršujícího se antisemitismu v Evropě po vypuknutí války na Blízkém východě. Ta nenávisť,

kteřá je svým charakterem zcela iracionální je stejná, ale vždy si najde aktuální kontext. „V Berlíně se sprejují baráky židovskými hvězdami, protože to většinou dělá imigrantská komunita (arabská), která se do toho Berlína nějakým způsobem dostala a už když byli malí, ještě předtím, nebo částečně jejich rodiče, když byli malí, tak se jim toto vtloukalo do hlavy.“ (Kraus 2024). Kultura muslimů je od narození vychovávána k nenávisti vůči Židům, aniž by vlastně věděli, z jakého důvodu. Situace po 7. říjnu 2023 je pro mnoho lidí obtížná, ale jak ji vnímá odborná společnost u nás? „Od začátku války vnímám velkou těžkost o tom mluvit. Jednak že se mě to dotklo, jednak že se mi o tom těžko učí (o tom antisemitismu), že je to jakoby náročnější téma. Ono to vždycky asi bylo náročné téma, ale teď mám pocit, že ta ještě další hladina antisemitismu a těžkosti je silnější. Po tom sedmém říjnu, já jsem zrovna ten týden začala učit kurz o antisemitismu a fakt se mi tedy učilo těžko. Učilo se mi těžko, protože ty nálady v té třídě se vyostřily pod vlivem toho současného konfliktu. To, co já vnímám je opravdu ta těžkost, která souvisí s tím akademickým prostředím“ (Kubátová 2024). Není překvapivé, že se evropská společnost kvůli válce rozpoltila minimálně na dvě strany. Ti, kteří sympatizují s Palestinou a ti, kteří spíše podporují Izrael. Pro respondentku bylo překvapivé, že někteří lidé v české společnosti vůbec neodsoudili toto povstání Hamásu. „Pro mě největší překvapení bylo, když se po té první vlně šoku začalo mluvit o tom, že je to nějaká forma dekolonizace a rezistence na straně Palestiny. A že ten útok Hamásu některými skupinami akademiků, nebyl odsouzen. U těchto kolegů jsem měla pocit, že jsme na jedné straně nějaké liberální demokracie, která věří a chrání menšinová práva a zároveň, která bojuje proti nenávisti jak výzkumně, tak i osobně. Ta těžkost spočívala v tom, že někteří kolegové používali koncepty, které já jsem nechápala, jak mohou použít v tomto kontextu a nerozuměla jsem tomu. A to je vlastně ta moje těžkost, že každý do toho promítá svoje ideologické vnímání a já jsem nechápala, jak je možné ten útok neodsoudit.“ (Kubátová 2024). Dále mě respondent upozorňuje na problém kolektivní viny. „Kolektivní vina neplatí ani na jedné straně. Běžní Izraelci nemohou za to, jak postupuje jejich vláda. Často s ní velice nesouhlasí (ale není to nic platné). Nebo takhle, v těch základních parametrech se možná shodnou, ale neshodnou se třeba v těch detailech. Z druhé straně obyčejní, běžní Palestinci nemohou za to, že tam je Hamás a že je drží pod krkem. Ale prostě oni jsou ta oběť. Jenomže světové mínění nechápe, že ten hlavní nepřítel, který tam je a který může za to utrpení toho palestinského lidu, je Hamás, ne Izrael. A to je něco, co se velice špatně, v té záplavě těch mediálních obrazů, vysvětluje.“ (Kraus 2024).

- c) I v tomto bodě se respondenti shodují. V Česku máme pro židovskou komunitu stále relativně bezpečno. To, že u nás nemáme početnou islámskou menšinu, není jediným důvodem. Důvody jsou mnohé: V českém národě je židovství známo po stovky let, česká většinová společnost sympatizuje s Izraelem, a také to, že každé malé dítě čte Staré pověsti české, ve kterých vystupuje rabín Lew se svým golemem. Žádný jiný národ nemá ve svých národních pohádkách zmínky o židovství, zatímco my Češi ano. *„Neříkám, že tady nebyl antisemitismus, určitě ano, ale v porovnání (i statistickým) s ostatními zeměmi vždycky byl minimální. Vždycky byl až téměř marginální. Alespoň podle těch statistik, které máme.“* (Kraus 2024). Česko doopravdy nikdy nezažilo, že by byl antisemitismus nějakým způsobem alarmující. To v Evropě zdaleka nebylo, jak na východ, tak na západ. Židovská komunita se tedy zdá být v ohrožení a také se tak cítí. *„Dneska víme, že se mluví o nárůstu antisemitismu v Česku a na Slovensku minimálně pokud jde o sociální sítě, avšak jinak mám pocit, že Česko a Slovensko jsou země relativně bezpečné i v porovnání se západní Evropou.“* (Kubátová 2024). Souvisí to i s tím, že židovské komunity v našich zemích jsou relativně malé oproti ostatním. Jinak nárůst počtu antisemitských činů na sociálních sítích registroval snad celý svět.
- d) Příkladů konfliktů mi první respondent sdělil hned několik. Řešili například vydávání protokolů sionských mudrců v Polsku, vydávání Main Kampfu u nás za účelem zisku, nebo zmínění studenti, kteří se postavili proti výuce o holokaustu. *„Ale pak byly případy ještě daleko horší. To bylo strašné. Tam unesli nějakého člověka, zavraždili ho a pak ho někde vystavili. Opravdu hodně nechutné. A úplně nejhorší případ, který jsme řešili, my ne, jako naštěstí, ale byli jsme o něm informováni z první ruky, to byl případ nějakého teroristického útoku na židovskou školu ve Francii. Ten atentáčník, což jsme viděli teďka 7. října, to je stejný modus operandi, on si to natáčel. On si natáčel, jak podřezává děti.“* (Kraus 2024). Za to, byl pak uznáván ve své komunitě jako hrdina, jako mučedník. Je to skutečně dané tou výchovou a kulturou. V dnešní době ty konflikty už opravdu nepůsobí pravicový radikalismus, který jde téměř do neonacismu. Nemá takovou sílu a tolik příznivců jako právě ten zmiňovaný islámský radikalismus, který má výrazně více stoupenců. *„Tam záleží samozřejmě zase i na těch číslech, protože kolik je neonacistů? Tak jestli se to bude odhadovat v nějakých tisícovkách, tak možná. Těch radikálních islamistů jsou ne-li statisíce, tak určitě desetitisíce v té Evropě.“* (Kraus 2024). Další případ, který mi přiblížila druhá respondentka, se týká situace Mariana Magáta, který na Slovensku šířil extremistické a antisemitské názory. Vydal knihu se jménem Židokracie, kde pojednává o světě řízeném Židy. *„Na Slovensku*

nedávno probíhal specializovaný trestný soud s jedním z největších antisemitů na Slovensku Marianem Magátem, který byl odsouzený. Tento člověk je autorem knihy Židokracie, kvůli které se tedy dostal do vězení. Ten jeho trestný soud byl sledovaný jedním z nejznámějších českých antisemitů Pavlem Kamasou, který vydává časopis Radix. Jeho trestného stíhání (soudního procesu) se zúčastňovaly špičky té české neonacistické scény.“ (Kubátová 2024). Dále mi respondentka sdělila, že tito lidé, kteří šíří nenávist k Židům spolu komunikují a společně organizují a provozují antisemitské činy převážně na internetu.

6.1 Kauzální souvislosti projevů antijudaismu v Evropě

Rozhovory mi poskytly velké množství informací ze zákulisí antijudaismu a jeho potírání, důsledků migrace z islámských zemí a nejzávažnějších incidentů proti Židům, ale i o judaismu obecně. Židovství je jedinečné náboženství, které se nepromítá ve veřejné propagaci mesianismu, jak tomu je u ostatních náboženství. Dnes žije na světě kolem 10 milionů Židů, což je v porovnání s ostatními náboženstvími jako zrnko písku. Teprve dnes je patrný rozsah tragédie holokaustu, který vedl ke ztrátě 2/3 populace Židů v Evropě. Jak říká (Kraus 2024): "projevy antijudaismu mutují". Antijudaismus je stále přítomný, ale v průběhu historie se projevoval různými způsoby. Dříve byli odpůrci s tezí, že Židé zabili Ježíše, což by v novodobé historii neobstálo, a tak si nacisté vymysleli (mutaci) jinou tezi: Židé jsou jiné rasy, která nemá právo na život. Dnes by tato nacistická ideologie o nadřazené rase neobstála, a tak vznikl nový konflikt mezi Izraelem a Palestinou.

Oba respondenti mi potvrdili, že existuje korelace mezi útoky na Židy a islámskou migrací. Nekonečný boj mezi Izraelci a Palestinci je podle respondenta úkaz střetu civilizací, nebo minimálně střetu mentalit.

Tímto výrokem jsem si zároveň uvědomil obě strany mince. Druhá strana, tedy ti, kteří jsou od malička vychováni k nenávisti vůči Židům, se ocitá ve složité situaci, kde je Žid vnímán automaticky jako nepřítel. Tento komplexní problém nelze vyřešit jednoduše nebo krátkodobě, neboť má kořeny hluboko v minulosti a nese s sebou důsledky, které se projevují dodnes.

Naštěstí v českých zemích je podle respondentů pro Židy stále relativně bezpečno. To lze přičítat nejen velmi pozitivnímu postoji Čechů k Židům a Izraeli obecně, ale také naší společné historii, která je spjata s židovskou komunitou. Oba respondenti také potvrdili, že antijudaismus byl v Česku téměř marginální. Nicméně situace se trochu změnila po útoku Hamásu na Izrael. Celkové projevy antijudaismu v Evropě od začátku války rapidně zesílily. Podle (Kubátová 2024) sociální sítě poskytují platformu, kde jsou projevy nenávisti vůči Židům stále častější. V době, kdy svět trápila pandemie covidu, některé dezinformační kanály ještě podněcovaly staré předsudky a využívaly historické symboly, jako je Davidova hvězda, k propagaci kampaně proti očkování. Propojení mezi neonacisty a antisemity je patrné na sociální síti Telegram, kde si tito lidé přeposílají zprávy, volají si a diskutují.

Evropští lídři spolu s předními židovskými představiteli, jako byl pan Kraus, reagovali na antijudaismus v několika vlnách. Vždy, když se zvyšoval počet incidentů, zakročili.

Protože Česko má opravdu marginální počty incidentů, stalo se inspirací pro ostatní země Evropy, kde se antijudaismus projevoval více.

7. Závěr

Jedním z hlavních cílů práce bylo zjistit, jaký je vztah mezi náboženskými konflikty spojenými s judaismem v Evropě a politickou a náboženskou situací v Izraeli a jeho sousedech. Výzkum potvrdil, že politická a náboženská situace v Izraeli a jeho sousedech má zásadní vliv nejen na situaci v Evropě, ale i ve světě. Po vypuknutí války v Izraeli rapidně vzrostl počet konfliktů a projevů antijudaismu. Předpoklad o nárůstu počtu konfliktů se potvrdil. Analýza událostí a konfliktů v průběhu práce jasně ukázala, že tyto konflikty jsou nyní neodmyslitelnou součástí regionální dynamiky států a mají vliv na širší geopolitické události. Tento závěr zdůrazňuje důležitost porozumění náboženským a politickým faktorům při zkoumání konfliktů.

Druhým cílem bylo zodpovědět výzkumnou otázku, jakou roli hraje rostoucí muslimská populace v antijudaistických náboženských konfliktech v Evropě. Potvrzují předpoklad o nárůstu počtu náboženských konfliktů spojených s judaismem v Evropě v důsledku rostoucí muslimské populace. Analýza událostí a dat ukazuje, že migrace muslimské populace do Evropy (a stávající muslimská populace v Evropě) ovlivňuje sociální dynamiku a zvyšuje napětí mezi různými náboženskými skupinami. Státy západní Evropy s vyšším počtem muslimských migrantů (a muslimské populace), jako jsou Francie, Velká Británie a Německo, zaznamenaly více konfliktů proti judaismu než státy s marginální muslimskou menšinou. Tyto země mají všechny přes 4 miliony muslimů. Celkově lze tedy říci, že západní část Evropy vykazuje více konfliktů proti judaismu než státy postkomunistické. *„Dokonce jsou protesty ze strany německých, francouzských a španělských muslimských studentů, že se nechtějí ve školách učit o holocaustu.“* (Kraus 2024). Západní státy Evropy měly ve sledovaném období od října do prosince 2023 v součtu přes 6 500 zaznamenaných konfliktů, zatímco východní Evropa měla asi desetkrát méně. Tím se potvrzuje i předpoklad o vyšším počtu incidentů lokalizovaných v západní Evropě v důsledku vyššího procenta muslimské populace. Analýza událostí a statistických dat jednoznačně ukazuje, že vyšší procento muslimské populace v západní Evropě souvisí také s vyšším výskytem nábožensky motivovaných konfliktů s antijudaistickým podtextem.

Teoretický koncept nové kulturní geografie práce rozšiřuje a doplňuje o náboženský konflikt proti Židům v Evropě. Částečně se nám také potvrdila Huntingtonova teorie střetu civilizací, kdy je židovská komunita v Evropě z větší části napadána komunitou muslimskou, která v tomto regionu vykazuje stále rostoucí tendenci. Propojení konfliktů proti judaismu s obecnými teoriemi konfliktů v kulturní a politické geografii otevírá dveře k hlubšímu porozumění dynamiky současného světa. Zatímco formování náboženské identity, národnosti

a etnika často funguje jako klíčový prvek v konfliktech, koncept postsekularismu a desekularizační trend zvyšují složitost těchto konfliktů. V případě konfliktů proti judaismu lze pozorovat, jak tyto faktory vzájemně interagují. Kdežto náboženská identita hraje zásadní roli v upevňování skupinové soudržnosti, národní a etnické aspekty mohou posilovat rozdíly a vytvářet napětí mezi různými skupinami. Koncepty postsekularismu a trend desekularizace přinášejí do konfliktů nový rozměr, kdy se náboženství stává opět prominentním faktorem v politických a sociálních diskusích. Tato dynamika může vést k prohlubování konfliktů a komplikovat jejich řešení, neboť se přetvářejí v boj o moc a identitu, který odráží hluboké kulturní a politické rozpory v moderním světě.

Provedení rozhovoru s bývalým tajemníkem židovských obcí mi poskytlo hlubší vhled do tématu nejen z pohledu člena komunity, ale i z perspektivy židovského právníka. Dále jsem měl možnost diskutovat s odborníci na antisemitismus a přednášející na fakultě sociálních věd, která mi představila odborný přístup k problematice a jak se na ni nahlíží ve vědecké komunitě. Bylo velmi užitečné slyšet oba tyto odlišné pohledy na dané téma.

Oba odborníci mi potvrdili, že v současné době, po začátku války na Blízkém východu, dochází k rozpolcení dnešní evropské společnosti na dvě strany: ti, kteří podporují Palestinu, a ti, kteří podporují Izrael. Jak jsem již zmínil, počet antisemitských útoků raketově vzrostl po celé Evropě. V Česku se jedná většinou o urážky na sociálních sítích. V důsledku války pachatelé často využívají palestinského konfliktu jako ospravedlnění jejich jednání proti Židům. Je těžké pochopit mentalitu pachatelů, když, jak říká respondent: „*Jsou vychováváni k věčné nenávisti k Židům.*“ (Kraus 2024).

Dále oba odborníci potvrdili souvislost s násilnými činy a válkou na v Izraeli. S touto neutišující se válkou konfliktů přibývá, ale myslím si, že jakmile (pravděpodobně) Izrael zvítězí, uhasne i poslední jiskra projevů antisemitismu. Násilné konflikty začnou ubývat, protože potenciální pachatelé neuvidí důvod a ospravedlnění svých činů, které viděli právě v palestinské válce. Pokud nedojde k žádnému zásadnímu diplomatickému průlomů nebo k posílení dialogu mezi oběma stranami, může dojít k dalšímu eskalování konfliktu. To by mohlo zahrnovat zvýšenou frekvenci teroristických útoků, vojenské střety a obecně vyostření židovských a islámských vztahů. Existuje také možnost, že mezinárodní společenství a mírové organizace budou aktivně usilovat o řešení konfliktu a o podporu dialogu mezi oběma stranami. Může dojít k diplomatickým jednáním a snaze o dosažení kompromisu a mírové dohody. I v případě, že by některé třetí plochy zůstaly, mohlo by dojít k určité formě stabilizace a intenzita konfliktu

mírně klesnout. To by mohlo nastat v důsledku změn politických režimů, změn ve vnímání, nebo vyčerpání obou stran (především potom Hamásu).

Je nezbytné, abychom si uvědomili složitost těchto konfliktů a hledali cesty k dialogu a porozumění mezi různými náboženskými skupinami, abychom mohli společně prožívat udržitelnou budoucnost.

8. Zdroje

ADL (2024): Global Antisemitic Incidents In the Wake of Hamas' War on Israel. Anti-Defamation League. <https://www.adl.org/resources/blog/global-antisemitic-incidents-wake-amas-war-israel> (3.2.2024)

ADL (2024): About the Survey Methodology. Anti-Defamation League. <https://global100.adl.org/about> (4.4.2024)

ADL (2024): Global 100. Anti-Defamation League. <https://global100.adl.org/map> (4.4.2024)

AFP, TOI STAFF (2023): Stars of David spray-painted on buildings in Paris, heightening fears among Jews. The times of Israel. <https://www.timesofisrael.com/stars-of-david-spray-painted-on-buildings-in-paris-continuing-antisemitic-spate/> (3.2.2024)

Apnews.com (2023): A fire in the Jewish section of a cemetery in Austria's capital causes damage but no injuries. <https://apnews.com/article/austria-fire-jewish-cemetery-vienna-27141a82a5e3b5a1971c344b6ce16bc7> (3.2.2024)

BEZONYTĚ, G., ALEKNA, V., RANONIS, A. a kol. (2010): A Map of 21st Century Conflicts in Europe. Journal of Maps, 7(1), 3.

BERGER, P. a kol. (1999): The Desecularization of the World: Resurgent Religion and World Politics. Ethics and Public Policy Center, Washington, D.C.

CASELLI, F., COLEMAN, W. J. (2006) On the Theory of Ethnic Conflict. National Bureau of Economic Research. Working Paper Series 12125.

CLARKE, D. (2017): New Cultural Geography. Swansea University, UK.

Česká tisková kancelář (2024): Patnáctiletý chlapec měl v Curychu pobodat ortodoxního Žida. Novinky.cz. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-patnactilety-chlapec-mel-v-curychu-pobodat-ortodoxniho-zida-40462809> (5.3.2024)

Česká tisková kancelář (2018): V Německu hořely mešity, policie vyšetřuje žhářství a pokus o vraždu. Novinky.cz. <https://www.novinky.cz/clanek/zahranicni-evropa-v-nemecku-horely-mesity-policie-vysetruje-zharstvi-a-pokus-o-vrazdu-40063161> (27.4.2024)

CNN (2023): Vienna's Jewish community in shock after arson attack on cemetery hall. <https://edition.cnn.com/videos/world/2023/11/03/vienna-jewish-cemetery-fire-pleitgen-pkg-cntm-intl-vpx.cnn> (3.2.2024)

- DEUTSCH, O. (2023): Vienna's Jewish community in shock after arson attack on cemetery hall. CNN, 1:31-1:48. <https://edition.cnn.com/videos/world/2023/11/03/vienna-jewish-cemetery-fire-pleitgen-pkg-cntm-intl-vpx.cnn> (3.2.2024)
- DUIJZINGS, G. (1999): Religion and the politics of identity in Kosovo. Universiteit van Amsterdam. https://pure.uva.nl/ws/files/1513632/108598_UBA003000255_006.pdf (23.2.2024)
- DUNNE, J. (2024): Woman 'thought she would die' in horrific antisemitic attack in Leicester Square. The Standart. <https://www.standard.co.uk/news/crime/jewish-friends-attacked-antisemitic-attack-leicester-square-west-end-police-b1133817.html> (20.3.2024)
- ENGELMAYER, J. (2023): Vienna's Jewish community in shock after arson attack on cemetery hall. CNN, 0:31-0:46. <https://edition.cnn.com/videos/world/2023/11/03/vienna-jewish-cemetery-fire-pleitgen-pkg-cntm-intl-vpx.cnn> (3.2.2024)
- GORADIA, P. (2018): Europe's growing religious conflict cannot be ignored. The Sunday guardian. <https://sundayguardianlive.com/opinion/europes-growing-religious-conflict-cannot-ignored> (18.1.2024)
- HAVLÍČEK, T. (2008): Věřící jako menšina v Česku. Geografické rozhledy, 4, 7-8.
- HAVLÍČEK, T. (2018): Religiózní krajina Česka jako součást širších kulturněgeografických procesů. Habilitační práce, PřF UK Praha. 33 s.
- HAVLÍČEK, T., KLINGOROVÁ, K. et al. (2020): Postsekularismus v Česku. Trendy a regionální souvislosti. Nakladatelství P3K, Praha, 170 s.
- HENDL, J. (2005): Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace. Portál. Praha. 166-174.
- HLADÍKOVÁ, L. (2010): Konflikt v Severním Irsku v kulturně-historických souvislostech: 4 Historie konfliktu a jeho příčiny. Válka.cz. [Konflikt v Severním Irsku v kulturně-historických souvislostech: 4 Historie konfliktu a jeho příčiny \(valka.cz\)](https://valka.cz/konflikt-v-severnim-irsku-v-kulturne-historickych-souvislostech-4-historie-konfliktu-a-jeho-priciny-vaalka.cz) (30.1.2024)
- HLÁVEK, P., DEMÍN, L., Redakcia/JP (2024): Marián Magát je odsúdený z extrémizmu. Noviny. <https://www.noviny.sk/krimi/882777-mariana-magata-uznali-za-vinneho-z-extremizmu> (21.3.2024)
- HUNTINGTON, S. (1996): The clash of civilizations and the remaking of word order. APA, New York: Touchstone.

- KASSAM, A., CONNOLLY, K. (2023): Olaf Scholz vows to fight antisemitism after Berlin synagogue firebombed. The Guardian. <https://www.theguardian.com/world/2023/oct/18/olaf-scholz-vows-to-fight-antisemitism-after-berlin-synagogue-firebombed> (4.2.2024)
- KRAUS, T. (2024): Osobní rozhovor (dne 13.2.2024)
- KUBÁTOVÁ, H. (2024): Osobní rozhovor (dne 26.2.2024)
- MAJUMDAR, S. (2023): In 2020, properties in 102 countries and territories were targeted in incidents tied to religion. Pew Research Center. <https://www.pewresearch.org/short-reads/2023/06/06/in-2020-properties-in-102-countries-and-territories-were-targeted-in-incidents-tied-to-religion/> (24.3.2024)
- MATUŠÍKOVÁ, L. (2021): Židovské pogromy a ghetta. ČT edu. 6:50-7:45. <https://edu.ceskatelevize.cz/video/9297-zidovske-pogromy-a-ghetta> (10.4.2024)
- MCEVOY, O. (2024): Estimated Muslim populations in European countries as of 2016. Statista.com. <https://www.statista.com/statistics/868409/muslim-populations-in-european-countries/> (2.4.2024)
- MOREL, A. (2013): Identity and Conflict: Cultural Heritage, Reconstruction and National Identity in Kosovo. Architecture Media Politics Society, 3(1), 2-3.
- Observador (2023): Maior sinagoga da Península Ibérica, no Porto, foi vandalizada com frases de apoio à Palestina. <https://observador.pt/2023/10/11/maior-sinagoga-da-peninsula-iberica-no-porto-foi-vandalizada-com-frases-de-apoio-a-palestina/> (31.3.2024)
- RINSCHÉDE, G. (1999): Religionen südwestasiatischen Ursprungs. In: RINSCHÉDE, G. (1999): Religionsgeographie. Wastermann Schulbuchverlag GmbH, Braunschweig, 39-43.
- RUANE, J. (2021): Long conflict and how it ends: Protestants and Catholics in Europe and Ireland. Irish political studies, 36(1), 109-131.
- SIMSEK, A. (2023): Attempted arson attack on mosque in Germany. Aa.com. <https://www.aa.com.tr/en/europe/attempted-arson-attack-on-mosque-in-germany/2894302> (1.2.2024)
- ŠTAMPACH, O. I. (1998): Náboženství v dialogu: kritické studie na pomezí religionistiky a teologie. Portál. Praha.

TASR (2024): Obžalovaný Marián Magát má za extrémizmus stráviť šesť rokov vo väzení. Aktuality.sk. <https://www.aktuality.sk/clanok/HZQl6GL/obzalovany-marian-magat-ma-za-extremizmus-stravit-sest-rokov-vo-vazeni/> (21.3.2024)

TINTEROV, J. (2022): Okno do historie: Válka v Kosovu. Armyweb. <https://www.armyweb.cz/clanek/okno-do-historie-bitva-na-kulikovskem-polvalka-v-kosovu> (23.2.2024)

Tomeš a kol. 2007: Konflikt světů a svět konfliktů. Nakladatelství P3K, Praha. 99-103.

Tomeš a kol. 2007: Konflikt světů a svět konfliktů. Nakladatelství P3K, Praha. 50-57.

Twitter (2024): Amb. Yacov Livne, @yacovlivne. <https://twitter.com/YacovLivne/status/1752983960437617016> (5.3.2024)

Twitter.com (2024): Evropský židovský kongres. <https://twitter.com/eurojewcong/status/1764221098978111949> (5.3.2024)

Zdroje použitých obrázků a grafů

Obrázek č. 1: FARUQI, J. R., SOPHER, D.E. (1974): Jüdische Diaspora im Römischen Reich (100-400 n. Chr.). In: RINSCHÉDE, G. (1999): Religionsgeographie. Wastermann Schulbuchverlag GmbH, Braunschweig, 40.

Obrázek č. 2: MCEVOY, O. (2024): Estimated Muslim populations in European countries as of 2016. Statista.com. <https://www.statista.com/statistics/868409/muslim-populations-in-european-countries/> (2.4.2024)

Obrázek č. 3: FARUQI, J. R., SOPHER, D.E. (1974): Vertreibung der Juden in Europa im 11.-15. Jh. In: RINSCHÉDE, G. (1999): Religionsgeographie. Wastermann Schulbuchverlag GmbH, Braunschweig, 41.

Obrázek č. 4: bbc.com (2016): Manchester IRA bomb: Sinn Féin 'may apologise' for attack. <https://www.bbc.com/news/uk-england-manchester-36536957> (30.1.2024)

Obrázek č. 5: PRINGLE, D. (1990), PARK, CH. C. (1994): Konfessionszugehörigkeit in der Republik Irland und in Nordirland 1981. In: RINSCHÉDE, G. (1999): Religionsgeographie. Wastermann Schulbuchverlag GmbH, Braunschweig, 107.

Obrázek č. 6: Observador (2023): Maior sinagoga da Península Ibérica, no Porto, foi vandalizada com frases de apoio à Palestina. <https://observador.pt/2023/10/11/maior-sinagoga-da-peninsula-iberica-no-porto-foi-vandalizada-com-frases-de-apoio-a-palestina/> (31.3.2024)

Obrázek č. 7: ADL (2024): Antisemitism Soars After October 7th. A Sample of Antisemitic Incidents in Europe. <https://www.adl.org/stand-with-israel> (4.4.2024)

Obrázek č. 8: AFP, TOI STAFF (2023): Stars of David spray-painted on buildings in Paris, heightening fears among Jews. The times of Israel. <https://www.timesofisrael.com/stars-of-david-spray-painted-on-buildings-in-paris-continuing-antisemitic-spate/> (3.2.2024)

Obrázek č. 9: Twitter (2024): Amb. Yacov Livne, @yacovlivne. <https://twitter.com/YacovLivne/status/1752983960437617016> (5.3.2024)

Graf č. 1: ADL (2024): Global Antisemitic Incidents In the Wake of Hamas' War on Israel. ADL. <https://www.adl.org/resources/blog/global-antisemitic-incidents-wake-hamas-war-israel> (3.2.2024)